

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

“VEM ÄR DU OCH VEM ÄR JAG OCH VAD SKALL VI GÖRA TILLSAMMANS?”

En kvalitativ studie om familjebehandlarens syn på samverkan med socialsekreterare kring gemensamma ärenden.

SQ4562 Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

VT 2021

Författare: Anjali Odedra & Irma Linlycke Hillum

Handledare: Anneli Larsson

Antal ord: 19786

Abstract

Titel: “Vem är du och vem är jag och vad gör vi tillsammans?” En kvalitativ studie om familjebehandlarens syn på samverkan med socialsekreterare kring gemensamma ärenden.

Författare: Anjali Odedra och Irma Linlycke Hillum.

The purpose of this study was to investigate the family therapist's view of collaboration with social workers on joint cases. The study highlighted the opportunities and difficulties that existed in the collaboration work, implementations that should be implemented to promote collaboration, as well as the professionals' perception of their collaboration through a clients perspective. To compose this study, a qualitative research method in the form of in-depth interviews was used. A total of six interviews were completed with the family therapists. Our study showed that the family therapists valued good communication, relationship and commitment throughout the case as essential for good collaboration. The results showed that collaboration was perceived as personal and that collaboration with family therapists was deprioritized when the social workers had a high workload. This study also showed that a defining of roles was essential in collaboration and that different perspectives on the case can be an asset, as well as something difficult. The effects of collaboration was not always as the family therapist wished and this study showed that some professionals did not take the necessary steps to achieve a good collaboration. Important implementations to promote collaboration in practice were common platforms and clear directives from management. The findings that arose regarding the professionals client perspective on collaboration showed that a good collaboration might result in a higher quality for the client's services, and that a comprehensibility and good communication seemed to be important factors for the client to feel secure. When there was a lack of clarity in the form of the professionals differentiating points of view, uncertainty was a factor that the professionals considered might affect the client. An important aspect that was highlighted was that there should be a clear limit to what is communicated about the client between the professionals. The results also showed that the family therapists emphasized that an exchange of information in joint cases is essential for the client in order to have as good experience as possible.

Nyckelord/Keywords: Samverkan, samsyn, roller, familjebehandlare, socialsekreterare.

Innehållsförteckning:

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.3 Bakgrund	3
1.3.1 Samverkan	3
1.3.2 Myndighetsutövare (barn & unga)	4
1.3.3 Utredning och genomförande	4
1.3.4 Familjebehandling	5
1.4 Studiens relevans för socialt arbete	6
1.5 Avgränsning	6
1.6 Uppsatsens fortsatta disposition	7
2. Kunskapsläget och ämnets kontext	8
2.1 Grunder i samverkan i arbetet med barn	8
2.2 Samverkan inom individ- och familjeomsorgen	9
2.3 Organisationsidentitet och triaden	9
2.4 Makt och otydligt ledarskap	11
3. Teoretiskt ramverk och begrepp	13
3.1 Generell systemteori	13
3.2 Professionsteori	15
3.2.1 Gemensam- eller kollektiv identitet	17
3.3 Doxa	17
4. Metod och metodologiska överväganden	19
4.1 Val av metod – fördelar och begränsningar	19
4.1.1 Förförståelse	20
4.2 Litteratursökning	21
4.3 Urvalsprocess	22
4.4 Genomförande och bearbetning av empirin	23
4.5 Analysmetod	25
4.6 Studiens tillförlitlighet	27
4.6.1 Äkthet	29
4.7 Forskningsetiska överväganden	30
4.7.1 Etiska reflektioner	31
4.8 Arbetsfördelning	32
5. Resultat och analys	33
5.1 En fungerande samverkan	33
5.2 Personbundet	35
5.3 Synpunkter på samverkans effekter	38
5.4 Roller och perspektiv i samverkan	41

5.5 Förutsättningslösa möten och gemensamma plattformar	45
5.6 Ledningens påverkan på samverkan	47
5.7 När klienten uppfattar samverkan som trygg och begriplig	50
5.8 När samverkan brister i klientärenden	52
6. Sammanfattande diskussion	55
6.1 Vidare forskning	57
Referenslista	58
Bilagor	61
1. Informationsbrev	61
2. Intervjuguide	63

1. Inledning

Samverkan mellan olika professioner förefaller vara väsentligt för socialt arbete. Både för att få ett helhetsperspektiv (Socialstyrelsen 2018) men också för att säkerställa att insatser för klienter har en god kvalitet. När man möter klienter blir samverkan en central del i arbetet. På så vis kan de olika aktörerna arbeta gemensamt och fånga upp olika perspektiv för att säkerställa att klientens behov tillgodoses (Hjortsjö 2006). Samverkan kan emellertid vara svårt. Kommunikationen kan brista och olika synsätt kan krocka vilket försvårar samverkan (Ek, Isaksson & Eriksson 2017).

I Sverige ansvarar socialtjänsten för individens tillgång till stöd och hjälp (Socialstyrelsen 2016). Socialnämnden har ett ansvar angående samverkan under bland annat de omständigheter som omfattar barn (5 kap. 1a § SoL SFS:2001:453). Socialtjänsten har således en skyldighet att samverka med berörda parter gällande målgruppen barn. Det här är ett område som regeringen och riksdagen uttalat sig om och anser att det finns ett behov av en vidareutveckling (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). Följden av uttalandet blev ett utformande av en nationell strategi för samverkan skriven av Socialstyrelsen, Myndigheten för skolutveckling och Rikspolisstyrelsen. Rapporten omfattar övergripande mål för samverkan, redskap att förhålla sig till inom styrning, struktur och samsyn. Samt en redogörelse av hur en samverkan kan se ut på olika samhällsnivåer, nationell, regional och lokal (ibid.). Många barn med en pågående utredning hos socialtjänsten kan ha behov av insatser från olika verksamheter samtidigt vilket därmed kräver en god samverkan. Klientens behov skall vara vägledande i vilka verksamheter som behöver samverka, men det är de professionellas ansvar att samverkan genomförs (Socialstyrelsen 2013). Barnets bästa skall alltid beaktas vid beslutstaganden (1 kap. 2 § SoL SFS:2001:453). Utöver barnets bästa skall även myndigheter samverka med andra verksamheter och när det är rimligt hjälpa klienter insamla omdömen från andra verksamheter (8§ FL SFS:2017:900).

En fungerande samverkan förefaller vara en viktig del i att individen ska få sina behov tillgodosedda på ett adekvat sätt. Vid omständigheter där klienten behöver insatser från olika verksamheter är det alla inblandade parter som behöver ta ett ansvarstagande till samverkan (Socialstyrelsen 2013). Detta ger ett intryck av att det omfattande arbetet kring samverkan kräver att alla inblandade har befogenhet till de redskap som behövs för en god samverkan.

Det här bör främja att barnets bästa kan beaktas på ett korrekt sätt vid beslutsstagande då ett helhetsperspektiv har kunnat presenterats.

Arbetet med samverkan ser olika ut i praktiken, vi har i denna studien valt att fokusera på samverkan mellan socialsekreterare (barn och unga) och familjehandlare, utifrån familjehandlaren perspektiv. Den formulering av samverkan vi förhåller oss till är den som formuleras i boken "*Människobehandlande Organisationer*" som beskriver att samverkan sker när olika professioner överskrider de gränser som deras yrkesroll, organisation och kunskapsområde innefattar för att arbeta tillsammans (Grape 2015).

1.1 Problemformulering

Det finns många fördelar med samverkan och det finns tillvägagångssätt för att främja samverkan. Det finns emellertid också faktorer som försvårar arbetet med samverkan. Hinder som otydliga målsättningar eller ansvarsfördelningar, personal som frekvent byts ut, samt kompetenser och kunskaper som krockar (Grape 2015) och strukturella- och kulturella hinder. Strukturella hinder är bland annat regelsystem, sekretessfrågor, olika skyldigheter, skilda prioriteringar och andra gränsdragningar som kan komplicera samverkan. Medan kulturella hinder kan vara olika syn på klienter och värderingar som skiljer sig mellan de samverkande parterna (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). En bristande samverkan påverkar inte bara de yrkesverksamma och det organisatoriska utan påverkar den gemensamma klienten främst. De olika parterna bör arbeta tillsammans för att nå klientens bästa. En icke fungerande samverkan kan emellertid leda till att klienten blir lidande. Detta innebär således att även om ett arbete med samverkan förefaller vara eftersträvansvärt verkar det vara svårt att genomföra i praktiken. Därför blir det intressant att undersöka hur samverkan fungerar mellan familjehandlare och socialsekreterare.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att belysa samverkan mellan myndighetsutövare och utförare. Inom socialt arbete krävs en god samverkan för att skapa en helhetsbild kring klientens behov. För att uppmärksamma hur detta kan se ut i praktiken blir samverkan mellan socialsekreterare

och familjebehandlare i östra Göteborg ett relevant undersökningsobjekt. I denna studie väljer vi att fokusera på familjebehandlarens syn på samverkan.

- Hur upplever familjebehandlare samverkan kring arbetet med gemensamma klienter tillsammans med socialsekreterarna?
- Vilka former av åtgärder bör enligt familjebehandlarna implementeras för att främja samverkan?
- Hur uppfattar familjebehandlarna professionernas samverkan ur ett klientperspektiv?

1.3 Bakgrund

I bakgrunden kommer vi belysa tre områden: samverkan, rollen som myndighetsutövare och familjebehandlare.

1.3.1 Samverkan

En konsekvens av ett samhälle där professionaliseringen är rådande blir att specialisering inom vissa verksamheter blir vanligare. Professionalisering är när en viss behörighet som utbildning krävs för en viss yrkesgrupp, vilket blir vanligare inom olika välfärdsorganisationer (Dellgran 2015). När specialisering och konkretisering blir vanligare blir i sin tur samverkan en allt viktigare del i arbetet för att uppnå en helhetssyn (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). Betydelsen av begreppet samverkan är det som sker när myndigheter eller verksamheter använder sina specifika kunskaper och resurser för att tillsammans nå ett gemensamt mål (ibid.). Målet med samverkan är att säkerställa att klienten får bästa möjliga stöd. Samverkan är således inte ett mål utan snarare en metod för att nå en viss målsättning (SOU 1998:31).

1.3.2 Myndighetsutövare (barn & unga)

Socialsekreterare som arbetar med barn och unga bör beakta Barnkonventionen för att stärka barnens position i ett ärende. Som stöd under processen finns metodstödet “Barnens behov i centrum” (BBIC) som hjälpmedel för att kartlägga vilka behov barnet har. För att få kännedom om barn som far illa eller misstänks fara illa finns en anmälningsskyldighet för de myndigheter och yrkesverksamma som kommer i kontakt med barn (Socialstyrelsen 2016) (4 kap. 1 § SoL SFS:2001:453). Privatpersoner som inte omfattas av denna lag kan också göra en orosanmälan (14 kap. 1c § SoL SFS:2001:453).

1.3.3 Utredning och genomförande

En ansökan om bistånd kan ske via 11 kap. 1 § SoL. När det avser barn och unga måste en bedömning göras för att avgöra om barnet är i behov av omedelbart skydd (11 kap. 1 a § SoL SFS:2001:453). Efter skyddsbedömningen avgörs huruvida en utredning skall inledas eller ej. När en utredning inleds definieras de risk- och skyddsfaktorer som finns i barnets liv. Detta inkluderar barnet själv, föräldrarna och det sammanhang familjen befinner sig i. Utredningen ska resultera i ett pålitligt beslutsunderlag via informationsinsamlingen som omfattar de behov som föreligger tillsammans med underbyggda grunder till dessa. Detta kan sedan mynna ut i en insats till barnet, föräldrarna eller båda enligt SoL. Tvångslagstiftningen LVU (lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga) kan bli aktuellt om det inte finns ett tillförlitligt samtycke från klienten. Fortsättningsvis skickar socialsekreteraren ett uppdrag till utföraren när en insats blir aktuell med information om vad som ingår i uppdraget. Socialsekreteraren och utövaren skall tillsammans med klienterna skriva en genomförandeplan som omfattar en vägledning inför hur målen skall uppnås och hur processen ser ut, detta på ett sätt som är förståeligt för klienten (Socialstyrelsen 2016). Vidare bör det vara hanterbart för klienten och detta kan då leda till att klienten känner en meningsfullhet inför de uppsatta målen. Under detta skede skall klienten ges möjlighet till att aktivt delta och påverka hur målen ska nås samt samtala om vilka mål som individen tycker är viktigast (Carlsson, Nilsson 2016). Vidare har socialsekreteraren ett uppföljningsansvar som innebär att socialsekreteraren bör följa upp hur insatsen går. Hela denna process, från skyddsbedömning/förhandsbedömning till avslutad insats ska dokumenteras (Socialstyrelsen 2016).

1.3.4 Familjebehandling

Familjebehandling uppkom på 1970-talet och blev ett eget dominerande fält då det föregående arbetssättet som omfattade en individuell behandling betraktades som ofullständig. Ombildningen medförde att fler familjemedlemmar inkluderades i behandlingen. Idag ingår familjebehandling inom individ-och familjeomsorg och har sin utgångspunkt i framförallt kommunikations-och systemteori (Sjöblom, Wiklund 2019).

Utgångspunkten inom familjebehandling är att skapa en god kommunikation och struktur inom familjesystemet för att utesluta relationsstörningar som anses vara grunden till problemet. Att förändra processer och gamla strukturer i familjesystemet genererar en möjlighet för individerna att utveckla sitt tankesätt/handlande och skifta till ett mer positivt och givande beteende som hädanefter leder till att nya resurser kan nås. Detta innebär att familjebehandlaren orienterar sig i familjesystemet snarare än individen. Problemen individen erfar påverkar familjens sätt att fungera. När familjesystemets funktion är fungerande bidrar det till att individernas upplevelser och beteenden förändras på ett hälsosamt sätt. Klientens problematik används som utgångspunkt för att ändra på hela familjesystemets sätt att fungera tillsammans (Lundsbye et al. 2010).

Vidare arbetas det med familjen som ett system och ändamålet är att stärka familjens och nätverkets egna resurser för att arbeta med och lösa problematiken. Familjebehandling kan erbjudas till de familjer i behov utav behandlande samtal, nätverksarbete, samspelsbehandling mellan föräldrar och mellan föräldrar och barn, samt enskilt stöd till någon av de inblandade parterna (Sjöblom, Wiklund 2019).

Övergripande mål som familjebehandling förhåller sig till är att individen och familjen uppmuntras att se sitt familjesystem utifrån ett helhetsperspektiv, ha en god kommunikationsförmåga, få en medvetenhet om situationen och se nya valmöjligheter och därmed ta goda beslut, ta ansvar inför situationen samt förändra den. Syftet med familjebehandlingen är inte att familjen måste hålla ihop, ibland är en separation redan genomförd innan familjebehandlingen och ibland är det en separation som tillstår en del av lösningen av problematiken. En familjebehandling kan även föreligga om barnet är placerat (Lundsbye et al. 2010).

1.4 Studiens relevans för socialt arbete

Forskning om samverkan inom socialt arbete är ett aningen begränsat område (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). Hjortsjö (2006) redogör för Danemarks och Kullbergs påståenden om att det finns få teoretiska studier och analyser av samverkan på ett generellt plan. Hjortsjö beskriver också att det finns en efterfrågan kring studier om samverkans svårigheter och möjligheter. En studie som avser att analysera och förstå arbetet med samverkan kan bidra med ett resultat som inte bara främjar arbetet med samverkan, utan är också relevant för socialt arbete i stort då samverkan är en central del i arbetet med människor. Samverkan är en viktig del i socialt arbete och i takt med att verksamheter inom socialt arbete specialiserar sig växer behovet av samverkan (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). När behovet av samverkan ökar, växer behovet av forskning kring fenomenet. Vilket den här studien har för avsikt att undersöka. En undersökning om samverkan mellan familjebehandlare och socialsekreterare kan ge en djupare förståelse för maktförhållanden som kan uppkomma, hur skilda värderingar och kompetenser kan försvåra samverkan, vad som främjar samverkan, samt vad samverkan kan ha för påverkan på verksamheterna. En förståelse för svårigheter och möjligheter med samverkan resulterar i att man sedan kan förstå vad som krävs för att förbättra samverkan. Den här typen av analys är inte endast relevant för de berörda verksamheterna, utan kan också bidra till en förståelse kring de faktorer som är viktiga för en god samverkan även för andra organisationer. Möjligheten att genomföra en kvalitativ metod med de yrkesverksamma bidrar till en sanningsenlig syn på fältet och praktiken. En studie nära kopplat till fältet ger en möjlighet att få respondenternas unika syn på samverkan.

1.5 Avgränsning

Vår studie blir tämligen begränsad då vi endast har möjlighet att undersöka en verksamhet i en stadsdel i Göteborgs stad. En större studie där man eventuellt hade undersökt fler verksamheter utöver individ- och familjeomsorgen, olika kommuner och över tid hade resulterat i att studiens relevans för socialt arbete ökat. Då hade man med en större säkerhet kunnat dra slutsatser och se samband, och resultatet hade blivit mer allmängiltigt.

1.6 Uppsatsens fortsatta disposition

Vidare kommer kapitel som Kunskapsläget, Teori, Metod, Resultat och Analys, samt Sammanfattade diskussion att följa. Kunskapsläget ämnar att ge en förståelse för tidigare forskning inom det aktuella forskningsområdet. Teorikapitlet redogör för de teoretiska ramar och förhållningssätt som vi valt att använda oss utav. Metodkapitlet redogör för de processer som varit aktuella under genomförandet av studien samt hur detta genomförande har gått till. I resultat och analys kapitlet diskuteras studiens resultat och därefter presenteras en analys av resultatet kopplat till kunskapsläget och de valda teorierna. Avslutningsvis har studien ett diskussionskapitel som berör studiens resultat, förbättringsområden samt förslag på vidare forskning.

2. Kunskapsläget och ämnets kontext

I detta kapitel kommer vi att gå igenom tidigare forskning gällande olika former av samverkan. Vår studie syftar till att belysa samverkan mellan socialsekreterare och familjebehandlare ur familjebehandlarens perspektiv, att finna tidigare forskning om just dessa professioner och deras samverkan har dock varit svårt. Vi har därför valt att ha ett fokus på samverkan i sin helhet, vi ämnar att beskriva olika perspektiv på samverkan, med fokus på möjligheter och svårigheter för samverkan. Avsikten med den tidigare forskning som presenteras i kunskapsläget är att belysa de delar som upplevs vara intressanta utifrån studiens syfte och som därför visar sig vara betydande och applicerbara för vår studie.

2.1 Grunder i samverkan i arbetet med barn

Ett helhetsperspektiv är grundprincipen för arbetet med barn (Socialstyrelsen 2018). I arbetet med barn blir barnets sammanhang viktigt, således blir även andra verksamheter runt barnet viktiga. Grunden i samverkan är att flera aktörer kan bedriva ett bredare och välfungerande arbete tillsammans, än vad de hade bedrivit på egen hand (Hjortsjö 2006).

För att främja samverkan krävs en viss samsyn i arbetet. En enighet i styrning innebär att samverkan även stöds på ledningsnivå. Utöver styrning blir även en god struktur en viktig faktor i samverkan. En fungerande struktur lägger grunden för arbetet med samverkan och minskar de hinder som kan problematisera samverkan (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). Det bör finnas ett intresse och ett ansvar för samverkan även på högre nivåer inom verksamheterna (SOU 1998:31).

Verksamheter som förstår varandras kunskapsområden och har en gemensam syn över den målsättning man utformat skapar en samsyn. Samsyn innebär att de aktörer som samverkar har en förståelse för den andres organisation, roller och andra kunskaper (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). Gemensam målsättning och en fungerande samsyn kan resultera i lättare gränsdragningar och ansvarsfördelningar, samt motverkar dubbelarbete (SOU 1998:31).

En fungerande samverkan grundas i en god kommunikation (Roy et al. 2020). Samverkan är nödvändigt och främjas av ett fokus på kommunikation. En god kommunikation kan bestå av

en ökad förståelse för familjens situation, stärkta relationer mellan samverkansparterna och en god samordning. Fler faktorer för en god kommunikation är att man kan lita på sina samverkansparter samt att man skapar och upprätthåller en god kommunikation med andra verksamheter (ibid.).

2.2 Samverkan inom individ- och familjeomsorgen

Samverkan är ett krav utifrån statliga riktlinjer vilket kan leda till att en samverkan endast genomförs som en symbolisk gest för att bevara den egna professionens legitimitet (Stranz, Bergmark & Lundström 2019). När krav på samverkan kommer från ledningen kan det resultera i att samverkan saknar tydliga mål och blir en tom handling. En svårighet med samverkan är att det inte finns en enhetlig definition av innebörden av samverkan. Vilket leder till att de berörda parterna har olika förväntningar på vad en samverkan innebär. Det blir emellertid problematiskt att göra en konkret definition av innebörden av samverkan då det skiljer sig åt mellan olika praktiker (ibid.).

Åsikterna om samverkan i Stranz, Bergmark och Lundströms (2019) studie kom i första hand från enhetschefer inom individ- och familjeomsorgen från de undersökta kommunerna. 98,8% från enheten för barn- och ungdomsvård anser att samverkan är nödvändigt för att tillgodose klientens behov. 92,9% anser att samverkan är kompetensutvecklande och 28,6% anser att samverkan är alltför resurskrävande (ibid.). Barn- och ungdomsvården anser att samverkan är något eftersträvänsvärt samtidigt som cirka 1/3 upplever att det är resurskrävande. Att den andelen respondenter inom barn- och ungdomsvården anser att samverkan är resurskrävande kan bero på det tryck som kommer från ledningen och från en administrativt riktning. Utöver ett tryck från ledningen kan det även bero på att samverkan inte fungerar på det sätt man hoppades att det skulle göra (ibid.).

2.3 Organisationsidentitet och triaden

Mänskliga relationer är en viktig del i samverkan (Basic 2018). För att förstå dessa relationer mellan samverkansparter blir roller betydande att studera. Individer intar olika roller under en livstid och summan av rollerna blir dennes identitet (ibid.). När individer inom en verksamhet

skall definiera sig själva som grupp uppstår en organisationsidentitet.

Organisationsidentiteten uppstår i interaktionen mellan individer och blir därför beroende av individerna inom organisationen. Den uppstår i medarbetarnas handlingar, tal och genom olika skrifter. Individerna definierar sig i arbetet som sin organisationsidentitet och som en grupp, snarare än som enskilda individer (ibid.). För samverkan kan organisationsidentiteten ha olika betydelser. När två parter samverkar skapar och definierar de tillsammans samverkan som fenomen. I samverkan mellan parterna uppstår en så kallad "*collaborative identity*" eller "samverkansidentitet" (egen översättning). Samverkansidentiteten länkar samman individer från olika professioner. Hur samverkan kommer att se ut förefaller grundas i utformningen av den interprofessionella samverkansidentiteten (Basic 2018). I samverkan stärks den egna professionens organisationsidentitet. I samverkan får individerna en känsla av tillhörighet inom den egna organisationen. Den egna organisationsidentiteten stärks när andra organisationers roller eller identiteter kompletterar den.

Verksamheter bör interagera för att skapa en god samverkan, för att förstå hur detta kan se ut i praktiken kan man studera den så kallade triaden. En triad som består av tre förenade aktörer som tillhör tre olika kategorier framställs som betydande (Basic 2018). Parterna bör ha en förståelse för varandras arbetsuppgifter, metoder, mål och intressen. Eftersom parternas arbetsuppgifter och intressen skiljer sig åt kan någon av parterna behöva bra argument för att övertyga resterande parter att sikta åt samma håll. När triaden är förenade och har ett gemensamt tillvägagångssätt blir samverkan mest verksam. När professionella skapar en triad med utomstående individer exempelvis föräldrar ger det en bild av att de vill samverka, vilket blir en förutsättning för relationen mellan professionell och klient. Triaden kan leda till en samstämmighet mellan parterna, och samstämmigheten kan i sin tur leda till bättre resursanvändning, en högre kvalitet på insatserna, samt att föräldrarnas deltagande i samstämmigheten kan bidra till att föräldraskapet reformeras till det bättre. En triad med utomstående exempelvis föräldrar kan också vara svårt, då det kan innebära att en annan viktig verksamhet som det samverkas med exkluderas, vilket kan skapa en obalans mellan de professionella (ibid.).

2.4 Makt och otydligt ledarskap

Ett vanligt förekommande fenomen i samverkan mellan olika professioner är att synsätt skiljer sig åt vilket möjligen försvårar en gemensam målsättning i gemensamma ärenden (Ek, Isaksson & Eriksson 2017). Det är viktigt att parterna förstår varandras synsätt och lär sig av varandra annars kan det förekomma ojämna maktstrukturer i samverkan. Det kan leda till att fokus läggs på att höja den egna professionen och att parterna konkurrerar mot varandra istället för att samverka. En ojämn maktstruktur kan leda till sammanstötningar om klienternas behov och vilka insatser som behövs. Det blir därför väsentligt att undvika ojämna maktstrukturer och förstå samverkan som en lärandeprocess (ibid.). För att undvika obalans i maktstrukturer kan det hjälpa att belysa vilka regelverk som har betydelse för professionerna, samt att förstå varandras arbetsuppgifter. Genom en förståelse för varandras roller kan man motverka att den ena samverkansparten får större påverkan på exempelvis beslutsfattande än de andra parterna.

Svårigheter med samverkan kan uppstå när klienten har en komplex problematik (Ek, Isaksson & Eriksson 2017). En faktor som bidrar till en lyckad samverkan är en god kommunikation och att parterna har kunskap om den andras profession. Att skriva en gemensam behandlingsplan för klienten, som sedan fastställs under ett samverkansmöte var gynnande för samverkan då det resulterade i en tydlig struktur i arbetsfördelningen. Artikeln nämner också värdet av en gemensam kunskapsbas. Den gemensamma kunskapsbasen är en kombination av de olika professionernas perspektiv och kan bidra till att motverka en ojämn maktstruktur (ibid.).

I artikeln “samarbete kring barn i riskzonen” används begreppet samarbete vilket har tydliga likheter med det som vi idag kallar för samverkan. Det finns områden där även begreppet samverkan används, exempelvis när det redogörs för konsekvenserna av ett otydligt ledarskap, vilket vi belyser nedan. Av denna anledning väljer vi att använda denna tidigare forskning och vill även uppmärksamma att det i dagens litteratur kan vara svårt att skilja mellan begreppen. Otydligt ledarskap kan försvåra samarbete (Sundell & Colbiörnsen 1999). Samarbete behöver ges legitimitet via ledningens direktiv. En prioritering av- och tydliga mål i samarbete kan bidra till motivation hos socialarbetare. Tydligheten behöver ligga i rutiner, resurser, arbetsfördelning och en tidsplan som därmed mynnar ut i en resultatredovisning. Om samarbete benämns i allmänna termer utan att det blir någon konkret handling riskerar

det att ge intrycket av att samarbete inte betydelsefullt. Sundell och Colbiörnsen menar även att brister i en verksamhet, till exempel i samarbete inte endast behöver ses utifrån ett individperspektiv utan kan istället ses som en följd av dålig arbetsledning (ibid.).

3. Teoretiskt ramverk och begrepp

I det här kapitlet presenteras de teoretiska ramverk och begrepp som används för att analysera det insamlade materialet. Samtliga teorier förefaller vara centrala för att uppnå studiens syfte. Generell systemteori hjälper oss att få en förståelse kring hur olika system hänger ihop och påvisar vilken roll sammanhanget spelar in på arbetet i praktiken. Professionsteorin ger oss en inblick i vilka föreställningar de professionella kan ha angående sin yrkesroll och sitt agerande. Sist presenterar vi begreppen gemensam identitet och doxa för att ge ytterligare en dimension av regler och maktförhållanden. Våra valda teorier kommer sättas i relation till resultatet i vår studie och på så vis hjälpa oss tolka vår empiri och besvara frågeställningarna.

3.1 Generell systemteori

Inom systemteorin spelar sammanhanget en central roll. För att få en förståelse över sammanhanget och dess innebörd krävs det utifrån ett systemteoretiskt perspektiv att fenomen studeras i ett sammanhang istället för isolerade händelser. De studerade sammanhangen hjälper till att åskådliggöra de samband som belyser ett helhetsperspektiv (Lundsbye et al. 2010).

Systemteorin består av ett synsätt som innebär att tillvaron består av olika system (ibid.). Varje system har subsystem och varje subsystem ingår i ett större system med en hierarkisk struktur. Helheten är av mer betydelse än summan av delarna. Exempelvis kroppen som har en mångfald av system, allt från en liten molekyll till ett större system som centrala nervsystemet som är en del av ett ännu större system kroppen. Helheten av delarna blir en unik enhet, nämligen människan. Vilken ställning ett system har i den hierarkiska strukturen beror på systemets storlek, dess funktion samt vilken påverkan den har på omgivningen. Vi återgår till vårt tidigare exempel, människan. En förändring i människors privatliv påverkar dennes familj i mindre utsträckning än vad förändringar i familjen kommer påverka individen. Här är då familjesystemet det stora systemet och individen är ett subsystem som är en del av helheten och har därför en lägre position i hierarkin i förhållande till familjesystemet. För att systemet ska vara funktionellt bör det finnas tydliga gränslinjer mellan subsystemen, dessa behöver samtidigt vara tillräckligt öppna för att vara mottagliga

för ett utbyte av kommunikation och inta en flexibel position inför förändring. Om gränslinjerna är otydliga blir risken att dess funktion och individernas identitet elimineras. Är gränslinjerna å andra sidan för orörliga blir följden en avsaknad av engagemang, samhörighet och kommunikation (ibid).

För att begripa sig på ett systems problematik kan tankesättet cirkulär kausalitet vara hjälpsamt, detta kommer i sin tur bidra med en djupare förståelse för hur olika saker påverkar varandra. Detta kan medföra att den yrkesverksamma eller klienterna inte finner en syndabock att lägga ansvaret på för rådande problematik. Istället för att tänka utifrån ett linjärt perspektiv, det vill säga att A är orsaken till B, ger det cirkulära tankesättet en rikare förståelse inför alla orsakssamband med olika förhållningssätt att utgå ifrån. För att förstå ett subsystem måste det ses i ett helhetsperspektiv och i förhållande till sammanhanget och övriga system den ingår i (Lundsbye et al. 2010).

System kännetecknas av att det råder förändringsmotstånd för att uppehålla balans. Detta innebär inte att den balans som strävas efter att kvarhålla resulterar i att det inte finns en samstämmighet inom systemet. Systemet är snarare känsligt inför alla typer av förändringar och vill därför behålla dess ursprungsform (Lundsbye et al. 2010). Fortsättningsvis har varje system regler, formella och outtalade. Reglerna i systemet är av betydande karaktär då dess funktion är att upprätthålla systemet och är en förutsättning för systemets överlevnad. Individens handlingar bestäms ofta av reglerna som grundas i normer, vidare kan reglerna utgå från exempelvis trosföreställningar (ibid.).

Det finns främst två olika typer av relationer: symmetriska och komplementära (Lundsbye et al. 2010). Den symmetriska relationen grundar sig i likhet vilket innebär att du står inför en likhet gentemot den andra, ni är lika kapabla. Medan den komplementära relationen grundas i olikhet, vilket innebär att två individer har olika kunskapsdomän som kan komplementera varandra. I samspel definieras dessa relationer och beroende på sammanhang kan definitionen accepteras eller avvisas. För att relationen ska omdefinieras krävs det att någon part i relationen ifrågasätter den, det är ett gemensamt ansvar. Det råder ingen värdering i vilken relationstyp som är bättre, dock måste olikheter och jämlikheter accepteras för att relationen ska vara funktionell (ibid.). Varje individ spelar olika roller beroende på sammanhang, exempelvis mamma och socialarbetare. Dessa roller har i sin tur sin grund i de förväntningar som omgivningen innehar. För att rollen ska tillfredsställa individen och dess omgivning

krävs en balans mellan krav och beteende. Om det finns en för stor differens mellan dessa har individen två val för att tillrättalägga balansen. Antingen att förändra beteendet eller att förändra omgivningens krav. Under omständigheter då individen inte känner sig tillfredsställd i kraven som sätts på rollen är det lämpligt att göra en rollförändring. Viktigt att komma ihåg i ett sådant skede är att det medför en strid därför att omgivningen har en benägenhet att tillrättalägga beteenden så att rollen har en samstämmighet med de gamla förväntningarna (ibid.).

Systemförändringar kan förklaras av första och andra ordningen. Första ordningens systemförändring innebär att strukturens uppbyggnad kvarstår och positioner förändras utan någon betydande mening eller ombildning, som exempelvis en pjäs som förflyttas under ett schackspel (Lundsbye et al. 2010). Andra ordningens systemförändring medför en förändring av de ramar och strukturer som omfattar systemet. Här förändras likväl positioner men också relationer samtidigt som grundstenarna i systemet som exempelvis regler och gränslinjer står inför en ombildning. För att jämföra med första ordningens systemförändring kan man uppvisa att det inte endast är en pjäs som förflyttas, utan det introduceras nya spelregler (ibid.).

3.2 Professionsteori

Professionsteori är ett grundläggande koncept i sociologisk forskning som rör arbete, yrken och organisationer (Evetts 2013). Professionellt arbete har under en längre tid formulerats som ett sätt att organisera arbete och kontrollera arbetarna. Vilket skiljer sig från organisationer där ett mer hierarkiskt och byråkratiskt synsätt har kontroll. Evetts menar att synen på professionellt arbete genomgår en förändring. Politiska förändringar, samhällsutveckling, skillnader mellan yrken som suddas ut, samt en ökad komplexitet i professionernas kontext gör det väsentligt att återigen beakta de teorier som rör professioner (ibid.).

Viktiga begrepp, eller koncept, inom professionsteorin är profession, professionalisering och professionalism (Evetts 2013). Definitionen av vad som utgör en profession kan te sig på olika sätt (Dellgran 2015). Trots skillnaderna nämns regelbundet begreppen: expertis, monopol och vetenskap. Expertis då yrkesverksamma inom en viss profession har en unik

förmåga att applicera och använda viss kunskap i vissa situationer. Monopol då professioner ofta åläggs en egen legitim rätt att genomföra vissa arbetsuppgifter. Vetenskap nämns ofta eftersom professionalitet är tätt associerat med högre utbildning och forskning (ibid.). En högre yrkes- eller högskoleutbildning blir därför väsentlig för den kunskapsbaserade praktiken som är central för professionen (Evetts 2013). Professioner kan även ses som ett utformat yrke ämnad att hantera de risker som finns i samhället. Hanteringen av dessa risker sker genom olika riskbedömningar och en användning av den expertis och kunskap som professionen har tillgång till för att vara behjälplig för klienter (ibid.).

Professionalisering kan ses som den process en yrkesgrupp genomgår för en utveckling av kunskaper och kompetenser hos yrkesverksamma, samt som en process för att få en särskild behörighet och en ökad yrkesstatus (Dellgran 2015). Professionalisering kan ske genom en standardisering av utbildningen och ett krav på olika kvalifikationer och erfarenheter för att få praktisera inom yrkesgruppen. Genom att upprätthålla professionens status och legitimitet skyddas professionens lönenivåer, maktförhållande och monopol. Professionalisering har en särskilt positiv påverkan på kvinnodominerade yrken samt nya och framväxande yrken (Evetts 2013).

Professionalism är något som anses vara eftersträvansvärt för yrkesverksamma inom en profession (Evetts 2013). Professionalism begär att professionella prioriterar klienten och agerar i dennes bästa intresse. Professionella bör inte använda sina kunskaper på ett missledande eller problematiskt sätt. För att uppnå professionalism bör de yrkesverksamma förtjäna det förtroende och den legitimitet de har som professionell. Professionalism är summan av förtroende mellan klient och professionell och består av diskretion, expertbedömningar och annan expertis (ibid.).

Professionsteorin delar upp professionalitet i två kategorier. Organisatorisk professionalitet och yrkesmässig professionalitet (Evetts 2013). Inom den organisatoriska professionaliteten definieras professionens styrning, arbetsuppgifter, normer, bedömningsgrund och olika beteenden av organisationen och inte av de yrkesverksamma inom professionen (Dellgran 2015). Den organisatoriska professionaliteten kännetecknas också av standardiserade procedurer, hierarkiska strukturer för beslutsfattande och olika målsättnings- och prestationsgranskningar (Evetts 2013). Den yrkesmässiga professionaliteten har istället sin utgångspunkt i de kunskaper som professionen bevarar genom kollegial styrning (Dellgran

2015). Yrkesmässig professionalitet kännetecknas av klienters och arbetsgivarens förtroende för den professionella, yrkesetik och styrning som sker inom yrkesgruppen (Evetts 2013).

Definitionen av professionalism och professionalitet är inte bestämd utan rörlig och har förmågan att förändras över tid, både dess interpretation men också dess funktion.

Fenomenets betydelse och de olika tolkningar som finns av professionalitet och professionalism blir väsentliga för att förstå olika professioner, samt för att underlätta yrkesförändringar (Evetts 2013).

3.2.1 Gemensam- eller kollektiv identitet

“Shared professional identity”, gemensam identitet (egen översättning) eller kollektiv identitet förefaller vara ett centralt begrepp inom professionsteorin. Den gemensamma identiteten skapas och återskapas genom en professionell socialisering på arbetsplatsen (Evetts 2013). Socialiseringen sker genom att de yrkesverksamma har liknande utbildningsbakgrund och praktisk erfarenhet, liknande värderingar och efter en tid på arbetsplatsen även en delad arbetskultur. Efter de yrkesverksammans socialisering i professionen utmärks deras nya gemensamma identitet av de professionellas gemensamma sätt att se på problem och dess lösningar, deras gemensamma erfarenheter, samt en gemensam förståelse och expertis (ibid.). Identiteten består också av gemensamma normer och etiska regler (Dellgran 2015). Den gemensamma identiteten kan resultera i likheter i utförandet av arbetsuppgifter, liknande sätt att se på- och interagera med klienter och liknande arbetsbeteenden i övrigt. En professions normer och värderingar om hur man som professionell bör bete sig återges på detta sätt på mikronivå genom den yrkesverksamma (Evetts 2013).

3.3 Doxa

Ett fält har sin individuella logik som skiljer den från andra fält och utmärks av att bestå av kamp och åtskillnader i intressen (Järvinen 2013). Bourdieu myntade begreppet doxa som innebär att varje fält har en egen doxa som består av regler, rutiner och uppfattningar om vad som anses vara bra och dåligt samt rätt och fel. Exempel på doxa inom socialt arbete är den

professionella identiteten och dennes uppfattning om vilka arbetsuppgifter som föreligger, vilka det samverkas med, begreppsdefinitioner och förklaringsmodeller angående sociala problems orsakssamband och så vidare. Doxan uppträder som ett naturligt fenomen som sällan ifrågasätts utan istället är inbyggt i systemet. Detta innebär således att de uppfattningar och regler som råder inom ett fält har reproducerats väldigt många gånger och därav accepterats och fått en status som doxa. Doxan har vid detta skede fått en legitimitet och uppfattas som något självklart. Att doxan uppfattas som självklar bidrar till att den historiska bakgrunden till dess uppkomst suddas ut. Vidare är doxa förbunden med maktutövning på så vis att den är så väl inkorporerad i fältet att yrkesutövande underkastar sig doxan utan någon medvetenhet. Likväl när en nyanställd börjar socialiseras individen in i den doxan som råder utan någon kunskap om bakomliggande faktorer. Med detta sagt är det också viktigt att komma ihåg att doxan är betydande för fältets överlevnad. Detta för att kunna bibehålla de gränslinjer som råder och för att visa fältets funktion (ibid.).

4. Metod och metodologiska överväganden

Här presenteras de metodval och metodologiska överväganden som vi har förhållit oss till under genomförandet av studien. Vi börjar med att redogöra vårt val av metod och vilka fördelar och begränsningar som tillkommer med denna. Vi redogör för vår förförståelse ur etiska skäl och fortsätter med litteraturundersökning, urvalsprocess, genomförande och bearbetning av empirin och analysmetod. Vidare diskuteras studiens tillförlitlighet och äkthet. Avslutningsvis belyser vi vårt förhållningssätt gentemot Vetenskapsrådets etiska grundprinciper som följs av en etisk reflektion och en presentation av vår arbetsfördelning.

4.1 Val av metod – fördelar och begränsningar

För att besvara studiens frågeställningar har vi valt att använda oss utav en kvalitativ forskningsdesign. Metoden bidrar till att få fram ett djup i datan med utrymme för olika synvinklar. Inom den kvalitativa forskningsdesignen finns det en variation av datainsamlingsmetoder, vi har valt att genomföra individuella intervjuer. Efter genomförd intervju består datan av anteckningar och inspelningar som därefter ska transkriberas och analyseras. Intervjuerna genomförs i vanliga fall personligen (Jacobsen 2012), men under rådande pandemi kräver omständigheterna att vi utför intervjuerna digitalt. Vi har använt oss av en prestrukturerad intervjuguide för att säkerställa att det efterfrågade temat hålls i fokus (ibid.).

Den kvalitativa forskningsmetoden lägger vikt på kontexten man befinner sig i, detta bidrar till detaljerad information om fenomenet som studeras (Bryman 2016). Det som studeras blir betydande i samband med det sammanhang som den befinner sig i. Detta gör det lättare att analysera orsakssamband till beteenden och värderingar. Metoden bygger även på en flexibilitet som innebär att forskaren har en möjlighet att fånga upp respondentens perspektiv och verklighet. Det är likaså ett verktyg som ger forskaren en möjlighet att analysera processer. Detta kan genomföras både genom att delta i det sammanhang som studeras under en viss tid, men också genom att ge respondenten möjligheten att yttra sig om tidigare processer kopplat till ett visst ämne. De kvalitativa metoderna ger förutsättningen av ett relationsskapande mellan forskare och respondent som därmed kan leda till att respondenten delar med sig av mer erfarenheter. Den semistrukturerade formen ger respondenten en

möjlighet att styra i samtalet vilket leder till att respondenten delar sitt perspektiv och forskaren kan då fånga upp individens verklighet (ibid).

Den kvalitativa forskningsmetoden har emellertid vissa begränsningar. En begränsning är att det lätt kan uppstå en maktasymmetri i användandet av metoden (Kvale & Brinkman 2014). Maktasymmetri är kopplat till forskningsintervjuer då den typen av undersökande samtal inte är vardagliga samtal mellan två likvärdiga parter. Forskaren som intervjuar har makt över ämnet, frågorna och hur situationen definieras. Forskaren har tolkningsmonopol och har därför makten att tolka och analysera vad intervjupersonen säger och menar, samt sedan redovisa detta. Det finns även maktaspekter i forskarens intentioner. Det är inte alltid givet att respondenten är fullt medveten om vilken typ av information som forskaren faktiskt vill få fram (ibid.). För att undvika en maktasymmetri har vi noggrant presenterat forskningens syfte och med tanke på att respondenterna arbetar som familjebehandlare anser vi att vi som författare inte har mer makt över ämnet då de har den kunskap vi vill ta del av. Vi har även försökt tolka respondenternas redogörelser så sanningsenligt som möjligt och inte ta något ur sin kontext.

Andra begränsningar kopplade till forskningsintervjuer är att det finns en risk för ett stort individfokus. Individen är central i en intervjustudie och det kan vara enkelt att förbise att individens erfarenheter endast är förenade med en viss social, emotionell, historisk och fysisk kontext (Bryman 2016). Det resultat man får fram kan därför vara svåra att generalisera till andra miljöer eller sammanhang än den man studerat. Ytterligare en kritik mot den kvalitativa metoden är att det finns en risk att studien blir subjektiv då empirin till stor del baseras på forskarens egna tolkningar och uppfattning av det respondenterna berättar (ibid.). För att motverka denna kritik förhåller vi oss till att syftet med en kvalitativ metod inte är att generalisera resultatet till andra sammanhang utan det är naturligt att endast fokusera på en viss kontext när studiens population är begränsad. För att förhindra att studien blir subjektiv är vi noggranna med att återge respondenternas redogörelser så sanningsenligt som möjligt. Utöver detta överensstämmer delar av studiens resultat med vissa avsnitt i Kunskapsläget, vilket i sin tur stärker studiens tillförlitlighet.

4.1.1 Förförståelse

Förförståelsen består av våra tidigare erfarenheter och lärdomar som påverkar vårt sätt att uppfatta och se vår verklighet. Det som till en början kan förstås som neutrala intryck

påverkas egentligen till stor del av våra egna tolkningar. Allt man tänker, ser och uppfattar grundar sig i den egna förförståelsen (Thurén 2019).

Att kritiskt reflektera kring sin egen förförståelse och dennes påverkan på undersökningen är en väsentlig del i genomförandet av en studie. Då vi genomfört vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) på olika verksamheter och en av oss hade praktik hos de familjebehandlare som är aktuella i studien så resulterar det i att vi har skilda förförståelser. Idén om att skriva om just samverkan uppstod då en av oss upplevt att det finns svårigheter i arbetet med samverkan under VFU-perioden. Detta innebär således att vi redan innan vi påbörjade arbetet hade en förförståelse om hur samverkan upplevs i praktiken. Utöver förståelsen för samverkan hade även en av oss mer kunskap om rollen som familjebehandlare samt om verksamheten i sig innan studien påbörjades.

Det har varit till vår fördel att vi varit två personer som skrivit denna kandidatuppsats och därför kunnat granska varandra texter kritiskt för att därmed bibehålla ett neutralt förhållningssätt. Vi var även noga med att ha en intervjuguide som hjälper respondenterna att både belysa möjligheter och svårigheter med samverkan, för att skapa en balans. Vi såg till att intervjuguiden var så objektiv som möjligt för att säkerställa att den inte påverkats av vår förförståelse eller våra egna uppfattningar av fenomenet.

Utan en förförståelse har vi svårt att förstå och tolka något överhuvudtaget. Det är en väsentlig del för att omvärlden inte ska uppfattas som ett kaos. Förförståelsen är av betydelse för att man kan kunna sätta sig själv i relation till sin omvärld (Thurén 2019). Med detta sagt är förförståelsen något bra, men det är också något man bör vara medveten om och reflektera över som forskare för att det inte ska påverka studiens tillförlitlighet och äkthet.

4.2 Litteratursökning

Syftet med en litteratursökning är att ge läsaren en förståelse för den kunskap som redan finns inom forskningsområdet och sedan använda det som en grund i den egna forskningen (Bryman 2016). I vår studie valde vi att utgå från en narrativ litteraturgranskning. En narrativ litteraturgranskning innebär att man beskriver tidigare forskning och kunskaper som en inledning till den studie man själv genomför (ibid.). Den narrativa litteraturgranskningen hjälper oss att få kunskap om det som redan forskats inom ämnet för att på så vis undvika att

vi genomför en liknande studie som därmed inte skulle tillföra någon ny kunskap. Vidare används den för att öka trovärdigheten för forskningsfrågornas relevans (ibid.) då vi använder den tidigare forskningen som ett redskap i analysen.

I vår litteratursökning har vi använt oss av databaserna Scopus, ProQuest Social Sciences och Göteborgs Universitetsbiblioteks Supersök för att söka efter tidigare forskning. I Scopus använde vi oss av sökorden, “collaboration”, “coordination”, “social services”, “family care”, “social family care”, “sweden”. I ProQuest Social Sciences användes sökorden “collaboration” “social services”, och “social work”. I Supersök användes sökorden “samverkan”, “samverkan socialtjänst”, “familjebehandlare”, “socialt arbete”. Vidare har vi använt oss av GUPEA för att se vilka källor tidigare kandidatuppsatser använt som kan vara relevanta för vårt arbete. Vi har även granskat relevanta artiklars litteraturlistor för att finna fler artiklar som belyser vårt tema.

Under litteratursökningen inför kapitlet om Kunskapsläget har vi använt oss av åtta artiklar. När vi har valt artiklar har vi tänkt på vad artiklarna belyser som kan vara av betydelse för vårt syfte. Fortsättningsvis var vi noga med att granska vem som skrivit artikeln och ifall det var en förstahandskälla eller andrahandskälla.

4.3 Urvalsprocess

Studiens urval genomfördes med hänsyn till studiens forskningsfrågor och består av sex intervjuer. I urvalsprocessen användes ett informationsurval för att avgöra vilka som skulle delta i studien. Ett informationsurval innebär att de respondenter som tillfrågas att vara med i studien har kunskap om det tema som ämnas att studeras. Vidare kan det innebära att individerna arbetar på den enhet som är aktuell samt att de har en positiv inställning till ett bidragande. Vi har likaså använt oss utav urvalsmetoden bredd och variation som innebär att aktuella grupper väljs ut, men att det inom dessa grupper blir ett slumpmässigt urval gällande vilka respondenter som väljer att delta. Detta säkerställer att det finns representationer från varje grupp, men att det finns en variation och bredd i vilka andra egenskaper personerna har (Jacobsen 2012).

Vårt urval har på flera sätt även varit ett bekvämlighetsurval. Ett bekvämlighetsurval är ett urval som består av respondenter som finns tillgängliga för studien (Bryman 2016). Även om

svarsfrekvensen tenderar att bli hög i ett bekvämlighetsurval så finns det de som hävdar att resultatet blir svårt att generalisera. Detta eftersom urvalet består av respondenter som var nåbara och därför finns det en risk att de inte representerar majoriteten av gruppen (ibid). Även om våra respondenter var nåbara, var det inom den grupp som vi ville titta närmare på, vilket därmed utesluter risken av att de inte skulle representera den berörda gruppen. Vi har använt oss av ett bekvämlighetsurval då förfrågan om ett deltagande i studien skickades ut till familjebehandlare på den enhet där en av oss genomfört sin verksamhetsförlagda utbildning. Det här kan ha bidragit till den höga svarsfrekvensen från familjebehandlarna. Förfrågan om deltagande i studien skickades även ut till socialsekreterare verksamma i samma stadsdel. Då det inte fanns någon tidigare relation till socialsekreterarna var svarsfrekvensen betydligt lägre.

4.4 Genomförande och bearbetning av empirin

För att få tag på respondenter skickade vi ett mail innehållande syftet med studien, en förfrågan om deras deltagande samt ett informationsbrev till familjebehandlare och socialsekreterare. Efter att förfrågan skickats ut till socialsekreterarna meddelade de efter en tid att de inte hade möjlighet att delta i studien. Totalt deltog sex familjebehandlare i studien, vilket bidrog med en detaljrik empiri och bearbetningen av denna möjliggjorde ett besvarande av studiens forskningsfrågor.

Vi valde att genomföra en så kallad semistrukturerad intervju. En semistrukturerad intervju är en intervju där man som forskare har specifika teman som skall beröras i en intervjuguide (Bryman 2016). Respondenten får en stor frihet att svara på frågorna på det sätt de vill. Forskaren behöver inte känna sig bunden till intervjuguiden och kan därför ställa frågorna i olika ordning samt ställa följdfrågor. En semistrukturerad intervjuguide gör det möjligt för respondenterna att själva diskutera det som de finner intressant, men metoden säkerställer ändå att forskaren ser till att respondenten berör de teman som är viktiga för studien (ibid.). Då våra intervjuer var semistrukturerade gav vi utrymme för respondenternas egna reflektioner. I vår intervjuguide (se Bilaga 2) presenteras femton frågor som är formulerade utifrån frågeställningarna och det är dessa som utgör våra övergripande teman. Då intervjuguiden består av ett större antal bestämda frågor kan den uppfattas som strukturerad. Vi har emellertid under intervjuerna låtit respondenterna vara styrande och vi ställde frågorna

flytande i den ordning vi ansåg var relevant i stunden, samt ställt följdfrågor vid behov. Detta påvisar att vi använder en semistrukturerad intervju då intervjuguiden inte var bindande eller fullt ut bestämd. För att fånga respondenternas egna upplevelser bör man undvika att ställa ledande eller för specifika frågor (Bryman 2016). För att undvika att influera respondenterna gjorde vi därför våra frågor öppna och breda så att fokuset var på respondenternas egna berättelser och upplevelser. I intervjuguiden valde vi även att ha med bakgrundsfrågor för att kunna sätta respondentens svar i ett visst sammanhang (ibid.).

När en intervju genomförs spelar den kontext man befinner sig i en roll. En miljö som uppfattas naturlig av respondenten är en miljö som denne känner igen. Det kan exempelvis vara arbetsplatsen eller dennes hem. Forskning visar att kontexteffekten, den miljö som intervjun genomförs i, har en stor påverkan på innehållet i intervjun (Jacobsen 2012). På grund av den rådande Covid-19 pandemin valde vi att genomföra samtliga intervjuer på distans. Intervjuerna ägde därför rum via kommunikationsplattformen Zoom.us. Eftersom intervjuerna genomfördes digitalt kan vi göra ett antagande om att respondenterna valt att sitta i en miljö de uppfattar som naturlig. Dagen innan vardera intervju skickades en länk till mötet via mail till respondenten. Då intervjuerna genomfördes digitalt upplevde vi att flera dimensioner försvann. Kroppsspråk blir svårt att uppfatta. Hinder som teknikstrul och dålig internetuppkoppling är problem som vi mötte under genomförandet av intervjuerna. Vidare uppkom störningsmoment som fel på hörlurar, mobil som inte var ljudlös, andra i rummet som hörs, samt en dubbelbokning som innebar att respondenten hade begränsat med tid.

Fortsättningsvis valde vi att spela in intervjuerna efter att vi fått ett samtycke. Detta medför att vi som intervjuare kan ha ett aktivt deltagande med fokus på respondentens erfarenheter av det aktuella ämnet. På detta vis blir kommunikationen med respondenten mer naturlig. Dock har inspelning av intervjuer sina nackdelar, somliga människor kan känna sig obekväma även om de samtyckt. Detta kan leda till att respondenten sluter sig och får svårt att slappna av (Jacobsen 2012).

Vi delade upp de sex intervjuerna jämt mellan oss. Medan den ena personen höll i samtalet förde den andra anteckningar, ställde följdfrågor vid behov och såg till att alla teman berördes. När intervjun startades inledde vi med att förklara syftet med studien samt deras rättigheter som respondenter. Vidare inleddes intervjun med generella frågor för att skapa en öppenhet i intervjun där respondenten får möjlighet att styra i den riktning den vill och berätta det som är mest aktuellt för dem i nuläget (Jacobsen 2012). Det är viktigt att inta en

lyssnande hållning under intervjun, samt bekräfta respondenten genom att nicka, humma och ställa följdfrågor (ibid). Detta var ett förhållningssätt vi antog under intervjun och visar på ett aktivt lyssnande. Vi var noga med att ställa frågor om det var något vi inte förstod samt be respondenten fördjupa sig och ge exempel på det vi fann intressant. Vi var uppmärksamma på respondentens tonfall och uttryck. Vi avslutade varje intervju med frågan “Är det några andra tankar som har uppkommit under intervjun som du vill nämna eller som du funderat på?”. Intervjuerna tog mellan 25 - 60 minuter. En möjlig anledning till att intervjuerna skiljde sig åt i tid kan vara att det i vissa intervjuer var mer aktuellt med följdfrågor och vissa respondenter hade mer reflektioner och tankar om ämnet.

Vi har valt att både spela in och anteckna under intervjuerna för att bevara ordagrant det som respondenten säger, men också för att fånga känslan under intervjun. När en intervju är genomförd är det bra om man reflekterar över den, både över intryck, vad som sades samt över sin egen roll som intervjuare (Jacobsen 2012). Eftersom att vi genomförde alla intervjuer tillsammans var det naturligt för oss att efter avslutad intervju diskutera kring intryck och vår egen roll. Efter intervjuerna spelats in transkriberade vi dem. Att transkribera en intervju är att skriva ut den inspelning man gjort under intervjun. När man skriver ut intervjun säkerställer man att respondentens ordval, uttryckssätt och formuleringar bevaras (Bryman 2016). Vi delade upp transkriberingarna av de sex intervjuerna jämnt.

4.5 Analysmetod

För en analysering av vårt material valde vi att utgå från en innehållsanalys (Jacobsen 2012). Vi började med att tematisera vår empiri. Tematisering innebär att man förenklar empirin genom att dela in den i större teman. Vid en tematisering blir det möjligt att se mönster samt likheter i ord och meningar som sedan skapar en betydande enhet (ibid.). Vi gjorde detta genom att läsa igenom transkriberingarna och sedan skapa teman med hjälp av vår intervjuguide samt utifrån våra tre frågeställningar. För att underlätta tematiseringen använde vi en färgkodning där de olika färgerna representerade olika teman.

Fortsättningsvis kategoriserade vi materialet. När man kategoriserar sammanställer man det tematiserade materialet till mindre grupper, alltså i olika kategorier (Jacobsen 2012). En kategorisering genomförs för att förenkla materialet och för att kunna se om olika delar av

materialet liknar eller skiljer sig från varandra. Man gör detta genom att delar av texten delas upp i olika kategorier baserat på deras innehåll och betydelse (ibid.). En kategorisering underlättar arbetet med empirin då det blir enklare att hantera ett mindre antal kategorier istället för flera breda teman. Det blir även enklare att jämföra olika delar från olika intervjuer med varandra när man arbetar med kategorier. Vi använde oss av en intervjuguide under intervjuerna. Användandet av en intervjuguide kan tolkas som en förkategorisering då man delar upp frågorna i olika teman och kategorier vilket påverkar vilket resultat som framkommer (ibid.) Trots detta försökte vi sedan att kategorisera utifrån de mönster och likheter vi hittade i materialet med ett öppet sinne. Intervjuerna blev alltså styrande då det fanns utrymme för respondenterna att styra i intervjun och berätta om saker som var viktiga för dem. Vi gjorde olika kategorier utifrån de mönster, likheter och skillnader som vi började se redan när vi arbetade med att tematisera materialet. Det vill säga att de större teman som var styrande utifrån våra frågeställningar, reducerades till mindre kategorier.

Nästa steg i en innehållsanalys är att fylla kategorierna med citat från texten (Jacobsen 2012). De olika kategorierna blev avgörande för vilka citat som belystes. Följande steg handlar om att man räknar antalet gånger respondenterna belyser liknande teman (Jacobsen 2012). Antalet gånger respondenterna talade om liknande teman blev styrande för vår kategorisering, detta innebar emellertid inte att dessa per automatik har kommit med i vårt resultat. Då ett återkommande tema inte innebär att det är mest relevant för det vi ämnar att undersöka. Fortsättningsvis bör man finna mönster genom att leta efter skillnader och likheter (ibid.) vilket vi gjort under hela analysprocessen.

Det sista steget i innehållsanalysen är att jämföra intervjuer med varandra (Jacobsen 2012). Först genom att jämföra kategorier eller teman, man undersöker bland annat om de olika teman tas upp av alla, flera eller bara ett fåtal respondenter. Sedan reflekterar man över varför vissa teman belyses oftare och av flera respondenter än vad andra teman gjorde. Ett svar på reflektionerna finner man genom att återigen återvända och analysera empirin. Samt genom att undersöka respondenternas egenskaper, åsikter och det sammanhang de befinner sig i (ibid). Vi har gjort detta genom att jämföra intervjuerna inom våra framtagna kategorier, samt jämfört deras olika uppfattningar av samverkan med varandra. Vid skillnader och likheter har vi fört flera reflektioner över varför dessa finns och eventuella förklaringar om varför empirin ser ut som det gör.

Kritik som förts fram gentemot innehållsanalysen är bland annat att det inte framförs tekniker för att finna samband mellan olika kategorier (Jacobsen 2012). För att bemöta kritiken gjorde vi ett aktivt val att vända oss till en annan analysmodell som omfattar den del som innehållsanalysen saknar. För att ha ett tillvägagångssätt att förhålla oss till valde vi att vända oss till den tematiska analysmetoden, specifikt steg fem som ger verktyg för hur man kan finna samband. För att hitta samband mellan kategorierna bör man som forskare se huruvida kategorierna eller begreppen är kopplade till varandra på något plan eller om vissa teman påverkas av andra faktorer som ålder eller kön (Bryman 2016). Detta har vi gjort genom att granska respondenternas yrkesbakgrund och de erfarenheter de har med sig. Samt genom att undersöka om dessa faktorer har en koppling till varför det råder en skillnad eller likhet bland vissa respondenter. Vi har även sett om det funnits samband mellan olika kategorier och därefter kopplat samman två kategorier till en för att påvisa dess samband och ge en ytterligare dimension i resultatet.

4.6 Studiens tillförlitlighet

Det finns kvalitativa forskare som medvetet undviker begrepp som reliabilitet, validitet och generaliserbarhet för att dessa skulle utgöra hinder för en fri kvalitativ forskning. För att undvika begreppen har flera kvalitativa forskare diskuterat termer som trovärdighet, pålitlighet och konfirmerbarhet för att granska sina studier (Kvale & Brinkman 2014). Eftersom den kvalitativa metoden och den kvantitativa metoden skiljer sig åt bör även begreppen man granskar metoderna med också göra det. Lincoln och Guba lägger fram ett system för den kvalitativa metoden, där man istället använder tillförlitlighet och äkthet. Tillförlitlighet kan sedan delas in i fyra delar. Dessa delar är: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att konfirmera och styrka (Bryman 2016).

Trovärdighet avgör hur godtagbar och autentisk studien är. För att uppnå trovärdighet bör studien vara konstruerad på ett korrekt sätt gentemot de riktlinjer och regler som finns. Studiens trovärdighet ökar om man redogör för resultatet till forskningsdeltagare innan publicering för att säkerställa att man uppfattat det som de berättat på rätt sätt (Bryman 2016). För att öka studiens trovärdighet såg vi till att följa de riktlinjer som vi fått till oss under arbetets gång från vår handledare. Vi tog även hänsyn till forskningsetiska principer för att se till så att vi genomförde undersökningen på ett korrekt sätt. Vi har dock inte haft ett

tidsutrymme som tillåter oss att redogöra resultatet till forskningsdeltagarna innan publicering. Däremot har vi under arbetets gång varit noggranna med att beskriva sammanhanget bakom respondenternas citat för att de inte skall tas ur sin kontext. Vi redogör också för respondenternas svar så sanningsenligt som möjligt utifrån de inspelningar och anteckningar vi fört under intervjuerna.

Den kvalitativa metoden kännetecknas av en mindre grupp respondenter med en mer djupgående empiri. Eftersom det unika inom en viss kontext hamnar i fokus blir det svårare att diskutera huruvida empirin går att överföra till andra sammanhang. Det här kallas för studiens överförbarhet (Bryman 2016). Den kvalitativa forskaren bör istället fokusera på att producera så kallade "täta beskrivningar" för att läsare eller andra forskare skall få en tillräcklig empiriinsamling för att kunna bedöma om resultatet kan överföras till ett annat sammanhang (ibid.). Vi såg till att vi hade tillräckligt med empiri för att kunna ha täta beskrivningar där läsaren eller forskaren själv kan avgöra om studien är överförbar till andra sammanhang. Våra resultat har en samstämmighet med vissa avsnitt i den tidigare forskning som presenterats i kunskapsläget, detta menar vi ger en ökad trovärdighet och överförbarhet av även vår studie.

Pålitlighet inom kvalitativa studier kräver att forskarna är granskande (Bryman 2016). Pålitlighet inom den kvalitativa forskningsmetoden nås när forskarna redogör för de olika processer i forskningen, exempelvis intervjufrågor, fältanteckningar, hur man analyserar datan och så vidare. Man skall sedan granska dessa processer för att värdera kvaliteten på dem och hur de olika procedurerna tillämpats. Vid den här granskningen kan man ta sina kollegor till hjälp (Bryman 2016). Vi är transparenta under arbetets gång och förklarar och belyser samtliga forskningsprocesser som studien genomgått. Vi lyfter fram dessa processer, samt problematiserar och diskuterar dem i olika kapitel i uppsatsen. Vi har även nära kontakt med en handledare under hela skriv- och intervjuprocessen som kritiskt granskar vårt arbete. I varje avsnitt som vi skrivit självständigt har vi sett till att gå igenom varandras texter. Uppsatsen kommer även att opponeras på och kommer därför kritiskt granskas ännu en gång.

Möjlighet att konfirmera och styrka innebär att forskaren säkerställer att de agerat på rätt sätt. Trots att det är svårt att uppnå ren objektivitet inom samhällsvetenskaplig forskning så finns det olika faktorer forskaren måste reflektera över. Det skall vara påtagligt att forskaren inte påverkats av egna värderingar eller åsikter i studiens genomförande. En teoretisk inriktning skall inte heller ha en påverkan på slutsatserna eller utförandet av forskningen. Därefter kan

man diskutera om man kan styrka resultaten (Bryman 2016). Vi har kritiskt granskat vårt material och vår intervjuguide för att säkerställa att det inte finns några egna värderingar som påverkar utformningen av dessa eller som kan vinkla respondentens svar. Under arbetets gång granskar vi även oss själva och ser till så att vi genomför studien på ett objektiva sätt utan egna åsikter eller värderingar som påverkar resultatet.

4.6.1 Äkthet

För att avgöra studiens äkthet kollar man på om studien lägger fram en rättvis bild av resultatet. Då säkerställer man att de olika respondenternas åsikter och berättelser framkommer i studien (Bryman 2016). För att säkerställa att vi lägger fram en rättvis bild av resultatet redovisar vi för citat från respondenterna där deras egna ord framförs. Vi redogör för och sammanfattar det som respondenterna berättar och ser även till att få med de olika perspektiv som framkommer under intervjuerna.

Man ser sedan om studien har en ontologisk autenticitet, det vill säga om studien bidrar till att respondenterna får en större förståelse för den sociala miljön de lever i (ibid). Vi ämnar att vår studie ska ge respondenterna en större förståelse för hur samverkan upplevs i deras arbetsmiljö. Vi har dock inte haft tidsutrymme att skicka ut studien innan den blivit publicerad och kan därför inte säkerställa att studien faktiskt har en ontologisk autenticitet.

Fortsättningsvis granskar man pedagogisk autenticitet som utgör ifall studien bidrar till en ökad förståelse för respondenternas bild av de andra deltagarnas upplevelser och tankar (Bryman 2016.). Vår studie kan eventuellt resultera i att respondenterna får en annan förståelse för de åsikter och tankar som finns i arbetsgruppen gällande samverkan. Då alla perspektiv redogörs för i studien anser vi att det ökar respondenternas förståelse för varandras tankar och upplevelser.

Vidare finns en katalytisk autenticitet vilket ämnar att se huruvida studien kan hjälpa respondenterna att förändra sin situation (ibid.). Vår studie kan eventuellt ge respondenterna en bredare bild av arbetsgruppens åsikter gällande samverkan. Vilket i sin tur kan bidra till en omarbetning kring samverkan. Vi har emellertid inte möjlighet att undersöka studiens effekter innan den publiceras.

Slutligen granskar man om studien har taktisk autenticitet: om forskningen bidragit till att respondenterna fått en bättre chans att utföra de åtgärder som är nödvändiga (Bryman 2016.).

Detta är inte heller ett kriterium som vi har möjlighet att garantera, men vår förhoppning är att vår studie kan bidra till att respondenterna får en större förståelse för samverkan och de åtgärder som krävs för att förbättra den.

Vi anser att äkthetskriteriet är uppfyllt till den grad som är möjlig utifrån de omständigheter som finns tillgängliga inom ramen för en kandidatuppsats.

4.7 Forskningsetiska överväganden

I detta kapitel utgår vi från Vetenskapsrådets fyra etiska grundprinciper inom forskning: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (2002). Informationskravet innebär att man som forskare har skyldighet att informera undersökningsdeltagarna om syftet med studien, undersökningsmetoden, vilka villkor som gäller för deltagarna och information som är viktig för att undersökningsdeltagarna ska kunna göra ett välgrundat beslut om de vill delta i studien eller inte (Vetenskapsrådet 2002). För att ta hänsyn till informationskravet har vi skickat ut ett informationsbrev till samtliga deltagare där det framkommer att de när som helst kan avbryta sin medverkan i studien. I brevet står även syftet med studien och hur studien kommer att genomföras. Det insamlade materialet kommer endast hanteras av oss som forskare och vår handledare och transkriberingar och inspelningar tas bort efter studien är genomförd. Vi gick även igenom detta innan vardera intervju muntligt.

Den andra grundprincipen är samtyckeskravet. Samtyckeskravet innebär att man som forskare skall inhämta ett samtycke från forskningsdeltagarna innan intervjun genomförs. Forskningsdeltagaren skall när som helst kunna avbryta sin medverkan i studien och de skall själva ha kontroll över vilka premisser de deltar i studien på (ibid.). Samtyckeskravet har beaktas då det framkommer i informationsbrevet att ett deltagande är frivilligt och att de när som helst kan ta tillbaka sitt samtycke genom att avbryta intervjun. Samtycket har inhämtats via mail då det gett ett medgivande inför intervjun. Innan intervjun berättade vi återigen att deltagandet är frivilligt och såg till att då även få ett muntligt samtycke innan intervjun påbörjades.

Konfidentialitetskravet ser till att deltagarna anonymiseras och inte skall kunna identifieras. Det innebär också att obehöriga inte ska ha möjlighet att ta del av det insamlade materialet

(Vetenskapsrådet 2002). Vid etiskt känslig information tar vi an tystnadspliktsrollen och undviker att använda information som kan skada den berörda respondenten. För att ta hänsyn till konfidentialitetskravet anonymiserar alla undersökningsdeltagare. Det insamlade materialet kommer endast läsas och hanteras av oss författare och vår handledare och efter studien är genomförd kommer transkriberingar och inspelningar att raderas för att säkerställa att dessa inte missbrukas. Däremot kommer den slutförda studien att publiceras på GUPEA, respondenterna är då anonymiserade vilket har kommunicerats innan intervjun. Dessa överväganden redogör vi för både i informationsbrevet och muntligt innan påbörjad intervju så att undersökningsdeltagarna är medvetna om dessa.

Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet endast används i forskningssammanhang och endast i den studie som forskningsdeltagarna samtyckt till. Uppgifter och resultat som samlats in under studien får inte användas i andra ändamål eller beslut. Forskare måste även överväga de risker som finns i insamlandet av materialet som kan innebära konsekvenser för forskningsdeltagarna (ibid.). Detta krav har beaktats genom att vi enbart använt det insamlade materialet inom vår studie och inte i andra syften. Vi har tagit hänsyn till vilka uppgifter som kan anses vara känsliga och ämnat att utesluta dessa och på så vis förhindra eventuella konsekvenser som kunde ha tillkommit utav studien.

4.7.1 Etiska reflektioner

En faktor som präglar vår studie är det faktum att redogörelser från respondenterna om samverkan gällande en så pass nära samverkanspart kan uppfattas som ett känsligt ämne. De är nära varandra i den bemärkelsen att de samverkar tätt och har gemensamma ärenden. Det här kan resultera i att respondenterna undanhåller vissa åsikter eftersom de har en vetskap om att det som de säger kan läsas av den andra parten, eller undviker att berätta saker som eventuellt kan påverka samverkansparten negativt. Det här kan i sin tur påverka den empiri som vi får tillgång till och sedan bygger vår studie på. Empirin påverkas då den bygger på respondenternas redogörelser och om de undanhåller information eller inte ger uttryck för hela sanningen så redogör inte heller vårt resultat för verkligheten på ett sanningsenligt sätt. Sedan kan en intervjuprocess i sig vara en obekvämsituation då det kan kännas ovant att sitta och svara på frågor när man egentligen är oförberedd på vilka frågor som kommer ställas. Att samtala om detta framför intervjuare som värderar det man säger och dessutom spelar in kan vara en obekvämsituation. Att intervjusituationen i sig är obekvämsituation för respondenten kan påverka det som de är villiga att dela med sig av. Detta eftersom det kan vara svårt att öppet

diskutera ett ämne och ge utvecklade svar när man inte finner intervjuprocessen som bekväm. För att agera etiskt korrekt har vi förhållit oss till Vetenskapsrådets (2002) etiska principer. Nyttjandekravet innebär att det som respondenterna redogör för endast kommer användas i forskningssyfte. Vi har även förhållit oss till konfidentialitetskravet och på så sätt tydliggjort att obehöriga inte får ta del av empirin (ibid.). Vi har förhållit oss till de etiska principerna för att respondenterna ska känna sig trygga och bekväma med att dela med sig av sina erfarenheter under intervjuerna.

4.8 Arbetsfördelning

Vi har arbetat och samarbetat mycket under arbetets gång. Vi har haft en bra kommunikation genom hela arbetet och skrivit de flesta kapitel ihop. Vi har arbetat med att söka fram tidigare forskning samt att redogöra för dessa på olika håll. Likaså gäller teoriavsnittet, då vi delat upp teorierna/begreppen. Trots detta har vi båda läst de artiklar och teorier som använts i studien för att ha en gemensam kunskapsbas. Vi delade upp transkriberingen och tematiseringen av intervjuerna jämnt för att effektivisera arbetet. Vi har analyserat det insamlade materialet och de tematiseringar vi gjort tillsammans för att sedan skriva resultatet och diskussionsavsnittet ihop.

5. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras resultatet av det insamlade materialet. Ur materialet har vi fått fram totalt åtta teman, varav de första fyra teman belyser vår första frågeställning med betoning på svårigheter och möjligheter med samverkan. Vidare framställs två teman där respondenterna redogör för vad som bör implementeras för en godare samverkan vilket hjälper oss besvara vår andra frågeställning. För att besvara vår tredje frågeställning framställs slutligen två teman som belyser samverkan ur ett klientperspektiv. Varje tema presenteras med citat som sedan analyseras med hjälp av teoretiska ramverk, begrepp och tidigare forskning. Vi avslutar med en diskussion kring resultatet.

Följande fyra teman som hjälper oss besvara den första frågeställningen är: En fungerande samverkan, personbundet, synpunkter på samverkans effekter, roller och perspektiv i samverkan.

5.1 En fungerande samverkan

Majoriteten av de intervjuade respondenterna beskriver att en fungerande samverkan grundas först och främst i att det finns en önskan om att samverka från samtliga deltagande parter. Detta gäller både professionella och klienter. Vidare beskrivs vikten av att samverkan är kontinuerlig genom hela processen. Under processen är det viktigt att det finns en samsyn gällande de gemensamma målen som är uppsatta för klienten, samt en regelbunden kontakt där man stämmer av. En fungerande samverkan beskrivs även vara uppnådd när man ser att klientens situation förbättras och när denne gjort framsteg.

Utöver faktorer som samsyn och kontinuitet redogör respondenterna även för hur avgörande samverkan är i starten av ett ärende. En bra start förefaller lägga grunden för hur samverkan kommer att fungera genom hela processen, vilket går att utläsa från citatet nedan:

En bra start underlättar ju resten så det är därför det har jobbat med det här att ha förmöten och sådär...jag brukar säga ta det lugnt i början. Det är bättre att lägga tid där så blir det enklare sen än att springa iväg och sen har man puttat saker framför sig så

att...Jag kan nog säga att det är både svårt men också viktigt liksom att man jobbar med målen på ett noggrant sätt i början - Respondent 6

Det här fyndet kan tolkas med hjälp av Systemteorin. Systemteorin beskriver hur olika system samspelar och skapar en helhet. Det består av ett synsätt som innebär att tillvaron består av olika system (Lundsbye et al. 2010). Socialtjänsten är ett större system där familjebehandlarna som utövare är en del av systemet, så kallat subsystem, även om de utgår ifrån egna regler och perspektiv. Båda systemens grundtanke är att verka för klientens bästa och det är därför systemen behöver samverka vid gemensamma klienter. Ur klientens perspektiv kan man se det som att klienten får in två nya system i sitt egna, där den ena representeras av socialsekreteraren och den andra av familjebehandlaren. Båda aktörer ingår i samma organisation och därför är det viktigt att det finns en kommunikation så att det inte skapar en förvirring hos klienten. För att hjälpa klienten på bästa sätt behöver den ses i sitt sammanhang. Hur detta ser ut beror på vilket perspektiv det ses från, socialsekreteraren eller familjebehandlarens. För att en helhet ska presenteras behöver de yrkesverksamma kommunicera och skapa en gemensam målsättning för klienten. Respondenterna beskriver att det är viktigt att det finns samverkan hela vägen i ett klientärende, men att starten ändå är den fas där samverkan behöver arbetas med intensivt för att skapa en grund för hur samverkansprocessen kommer härleda.

En god kommunikation har varit ett återkommande ämne som tagits upp under intervjustudien. Även här nämns kommunikation som en av de viktigaste grunderna för en fungerande samverkan, vilket speglas i citatet nedan:

Att man har en öppen och tydlig kommunikation kring vad som skall göras och vilka förväntningar man har på resultatet. Så att mycket handlar ju om kommunikation...att den fungerar. Från början till slut - Respondent 6

Tidigare forskning påvisar att en god kommunikation är en grundläggande del i samverkan, vilket styrker det som Respondent 6 säger ovan. En god kommunikation främjar en förståelse för den andres verksamhet, samt en samsyn kring målsättning och tillvägagångssätt (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). En god

kommunikation underlättar arbetsfördelning och tar vara på parternas olika kompetens (SOU 1998:31). Majoriteten av respondenterna redogör för att en god samverkan är uppbyggd av kontinuitet och en fungerande kontakt med varandra. Respondent 6 beskriver i citatet ovan vikten av en god kommunikation och hur det bidrar till en gemensam förståelse för vem som bör göra vad, samt vilka förväntningar man har på varandra i samverkan. Det som respondenterna berättar motsvarar det som redogörs för i kunskapsläget, nämligen att kommunikationen mellan samverkansparterna är essensen i en fungerande samverkan. Kommunikation var ett förekommande tema genom samtliga intervjuer och är aktuellt under flera teman i studien. Trots att det finns en medvetenhet kring betydelsen av en god kommunikation är det något som respondenterna under intervjuerna har beskrivit som svårt i vissa fall. Detta påvisar att respondenterna har funnit en av de viktigaste grundstenarna som främjar samverkan, men förefaller ha brist på de redskap som krävs för att kvarhålla en god kommunikation med samtliga samverkansparter under hela processens gång.

5.2 Personbundet

En faktor som belyses av majoriteten av respondenterna är relationens betydelse. Hur relationen är mellan respektive familjebehandlare och socialsekreterare anses vara utgångspunkten för hur deras samverkan kommer att te sig. Respondenterna upplever att om det finns en relation till socialsekreteraren fungerar det som en främjande faktor till en god samverkan. Om man å andra sidan inte har en relation till den andre läggs mycket energi på att tolka och förstå varandra. Relationens betydelse nämns i citatet nedan:

Jag skulle säga att det är ganska mycket det här med, dels omsättningen av personal helt enkelt. Att vi inte lär känna varandra, att det blir svårare. Och det gör att avståndet oss emellan blir större liksom. Det är ju alltid lättare att samarbeta med någon som man har någon slags relation till - Respondent 1

Majoriteten av respondenterna uppmärksammar relationens betydelse för samverkan. Hur samverkan kommer att se ut påverkas till stor del av relationen mellan de olika samverkansparterna. Citatet ovan har likheter med den så kallade samverkansidentiteten vilket då blir ett applicerbart begrepp. Samverkansidentiteten är något som skapas i

interaktion och i samverkan mellan två olika professioner. Den både länkar samman professionerna och lägger grunden för hur samverkan kommer att se ut (Basic 2018), vilket är jämförbart med redogörelserna från Respondent 1 om att relationen lägger grunden för samverkan. En god relation mellan de båda samverkansparterna bör resultera i en god samverkansidentitet. En god samverkansidentitet leder i sin tur till en bättre koppling mellan de professionella och till en fungerande samverkan. Detta innebär således att för att samverkansidentiteten ska uppstå bör samverkan vara något som prioriteras av båda parter, annars skapas en obalans där det inte finns utrymme för att lägga grunden för under vilka premisser samverkan ska utformas. Samverkansidentiteten kan vidare användas som ett verktyg för att under samverkan lära känna sin egen yrkesroll ytterligare och på så vis få en förståelse kring vilka arbetsuppgifter du själv kan utföra och vilka arbetsuppgifter den andra parten kan bistå med. Då Respondent 1 redogör för relationens betydelse för samverkan, påvisar det även att samverkan kan bli svårt när det råder en stor personalomsättning, eftersom samverkansidentiteten ständigt måste omdefinieras och påbörjas på nytt.

Relationen anses vara betydelsefull för en god samverkan därför uppfattar hälften av respondenterna att samverkan riskerar att bli personbunden. Samverkan påverkas således av vilken socialsekreterare man möter och samverkar med. Det personbundna i samverkan skildras i citatet nedan:

Det är nog ganska personbundet skulle jag säga, men det är väldigt olika, med vissa socialsekreterare jag jobbat med flera gånger då har man bara fått ett uppdrag, men med många andra så kan man diskutera... - Respondent 3

Hälften av respondenterna upplever samverkan som något personbundet, något som beskrivs i både positiva och negativa termer. Som positivt under ett arbete med en socialsekreterare som är engagerad i samverkan, men negativt när en familjebehandlare möter en socialsekreterare som upplevs vara ointresserad av att skapa en relation och endast skickar ut uppdrag. Detta resulterar i att det personbundna lägger grunden för vilken form av samverkan som kommer bli av. Respondenterna betonar också att det har med den enskilde socialsekreterarens intresse och tid att göra. För att få en inblick i varandras arbetsroll krävs

det en relation och kommunikation. För att förklara detta vidare kan man vända sig till begreppet doxa. Den doxan som råder i vardera fält kan bli synligt via deras handlingar och kommunikation vilket i sin tur kan leda till att en tydligare uppfattning av varandras roller och vilka regler eller normer den styrs av (Järvinen 2013). På så sätt ökar förståelsen för varandras tankesätt och underlättar samverkan genom att man kan skapa sanningsenliga krav och förväntningar på varandra. Den här förståelsen för varandras arbetsuppgifter och roller kan således göra det enklare för parterna att kommunicera och samverka med varandra. För att förebygga att relationen mellan de professionella ska bestämmas av den enskilde personens intresse uttrycker respondent 5 att: *“Om man har det här övergripande målet att man ska göra så gott man kan för familjers bästa då behöver det ju inte....det här personbundna spela så stor roll”*. Vilket tyder på att samverkan inte behöver vara något personbundet om det finns en tydligare struktur som alla är överens om.

En annan aspekt som upplevs försvåra de olika professionernas relation och dess samverkan är arbetsbelastningen som socialsekreterarna har. När arbetsbelastningen är hög upplevs samverkan med familjebehandlare den del som prioriteras bort. Möten under sådana omständigheter upplevs sakna socialsekreterarens fulla närvaro, kommunikation och engagemang. Följden av detta blir att samverkan påverkas av hur socialsekreterares arbetsmiljö och förutsättningar ser ut. Detta belyses i citatet nedan:

Det handlar väl dels om socialarbetarnas arbetsbelastning tänker jag. Ehm det finns perioder när dem har väldigt väldigt mycket och då kanske samverkan fungerar sämre och det kan bli en otrygghet om man inte kommunicerar det tänker jag. Ehm och sen så kanske de inte alltid ser lika stort behov av samverkan som vi för det kan ju också så klart vara det motsatta ibland beroende på vilket uppdrag man har - Respondent 3

Den rådande arbetsbelastningen som finns hos socialsekreterarna är något som både socialsekreterare och familjebehandlare är medvetna om. För att förstå arbetsbelastningens påverkan kan man vända sig till andra ordningens systemförändringar inom systemteorin (Lundsby et al. 2010). Vad behöver göras för att arbetsbelastningen inte ska vara så pass hög att den påverkar samverkan. Andra ordningens systemförändring medför en förändring av de ramar och strukturer som omfattar systemet. Här förändras likväl positioner och relationer samtidigt som grundstenarna i systemet som exempelvis regler och gränslinjer står inför en ombildning (ibid). Att vända sig till andra ordningens systemförändringar som ett

förhållningssätt gentemot arbetsbelastningens påverkan kan bidra till en positiv förändring. Man kan argumentera för att samverkan redan borde vara en grundsten i vardera system som inte går att prioritera bort. För att det inte ska finnas utrymme för att kunna prioritera bort den behöver de yrkesverksamma från båda system uttrycka sina åsikter angående arbetsbelastningens påverkan till ledningen via deras chefer. På detta vis kan nya regler föras in som gynnar samverkan. Många av respondenterna har nämnt förmöten, vilket är möten familjebehandlaren har tillsammans med socialsekreteraren innan de träffar familjen, som något gynnande för samverkan. Detta är ett steg mot rätt riktning, men det förefaller vara en lång bit att gå tills samverkan upplevs som god från båda håll.

Begreppet doxa (Järvinen 2013) hjälper oss att få en förståelse för den rådande arbetsbelastningen. Eftersom att arbetsbelastningen är något erkänt från socialsekreterarna har det blivit en del av fältets doxa. Den föreställningen har reproducerats så många gånger att den även accepterats av andra fält runt omkring. Detta innebär inte att det inte stämmer, men det innebär att det är något socialsekreterarna accepterat som en del av deras yrkesutövning och således möjligen inte känner att de har ett inflytande i att förändra. Detta påverkar i sin tur andra fält, bland annat familjebehandlarens som får förhålla sig till socialsekreterarens höga arbetsbelastning.

5.3 Synpunkter på samverkans effekter

Samverkan är ett förhållningssätt som kan underlätta arbetet med gemensamma klienter och ge förutsättningar till att arbeta för klientens bästa. Det är inte alltid samverkans effekter blir som de professionella önskar. Respondenterna upplever att professionella håller sig gärna inom sitt kunskapsdomän istället för att öppna upp och arbeta mellan kunskapsdomäner för att fånga upp olika perspektiv. Det upplevs vara lätt att kalla till ett samverkansmöte men inte lika lätt att få professionella att åta sig mer arbete vilket beskrivs av respondent 3 i citatet nedan:

Ja, men dels kan det ju vara kommunikationen, men också lite de här att man puttar saker ifrån sig och man liksom försöker skjuta över på andra och jag kan tycka att det är ganska många såna här västbusmöten som inte alltid leder någon vart för att det är

få som vill åta sig att göra mer. Det är lätt att få folk att dyka upp, men inte så lätt att åta sig mer arbete - Respondent 3

Respondent 3 beskriver att många samverkansmöten inte får den effekt som önskas då de yrkesverksamma gärna dyker upp på samverkansmöten men inte är öppna för att faktiskt arbeta tillsammans. Citatet indikerar således att ett deltagande från professionella i samverkansmöten blir symboliskt. Citatet stämmer överens med tidigare forskning som redogör för att samverkan kan användas som en symbolisk gest för att bevara den egna professionens legitimitet (Stranz, Bergmark & Lundström 2019). När man endast ser samverkan som ett tillvägagångssätt för att stärka den egna professionens legitimitet så resulterar det således till att samverkan blir en tom handling som egentligen inte förbättrar klientens insatser eller arbetet i praktiken. En god samverkan förefaller då bli svårt att åstadkomma i de fall de inblandade parterna inte arbetar med varandra på ett ändamålsenligt sätt. Vidare beskrivs det i den tidigare forskningen att när samverkan mynnar ut i statliga riktlinjer från ledningen utan att det har arbetats på alla nivåer kan risken bli att samverkan saknar tydliga mål och blir därav en tom handling. Begreppet samverkan har dessutom inte en enhetlig definition vilket kan försvåra arbetet då det kan föreligga olika förväntningar på vad ens samverkanspartner ska göra (ibid). Utifrån det våra respondenter redogjort för kan vi som författare se att det finns ett behov av samverkansmöten där man talar om vad som inte fungerar i samverkan, både med socialarbetare och i större sammanhang som västbusmöten. På detta vis skapas det möjligheter att framföra det som kan vara svårt, vilket i sin tur leder till ett utrymme för utvecklingsmöjligheter inom detta område.

Respondent 3 redogör i citatet ovan för upplevelsen av att samverkan är något som många professionella ämnar att främja, men som i praktiken riskerar att falla bort när få åtar sig mer arbete. Under sin intervju beskriver respondent 3 även uppfattningen av att professionella gärna begränsar sig och håller sig inom sitt egna område: *“På ett samverkansmöte så ehm håller man lite grann på sina områden och inte så villig att gå lite utanför även om det skulle kunna finnas en poäng med det”*. Det här kan tydas med hjälp av begreppet gemensam identitet. Citatet indikerar att de professionella inom olika verksamheter har socialiserats in i en gemensam identitet, vilket är när professionella som arbetat inom samma organisation ett tag har utvecklat gemensamma tankesätt, förståelser och värderingar. Den gemensamma identiteten påverkar sedan de professionellas handlande gentemot klienter och även i andra arbetssituationer (Evetts 2013). När respondent 3 redogör för att samverkan stundtals kan bli

svår då de professionella gärna håller sig inom sitt eget område så kan detta påvisa att de professionella blivit en sammansatt och bekväm grupp med en gemensam identitet som de ogärna avviker ifrån. Istället för att bredda sitt synsätt och interagera eller beblanda sig med andra organisationer tycks vissa samverkansparter funnit en komfort i sitt sammanhang tillsammans med de med samma värderingar och tillvägagångssätt, och som ett resultat av detta undviker att bryta den gemensamma identiteten. En konsekvens av den gemensamma identiteten kan bli att samverkanprocessen består av avskilda enhetliga grupper som är ovilliga att gå utanför sina egna ramar för att fullt ut samspela med andra, trots att den interaktionen hade varit som mest gynnsam för samverkan. Det här kan inträffa om familjebehandlarna blir en avskärmad grupp med fokus på den egna professionen, likaså för socialsekreterarna, och att detta därmed kan resultera i att det blir svårt för professionerna att nå varandra.

En annan synvinkel på samverkans effekter belyser respondent 4 som talar angående tankesättet om att olika delar av klientens problematik kan hanteras av olika professioner, det är inte något dåligt i sig, men utfallet är beroende av vilket förhållningssätt som föreligger. Somliga saker kan samma profession arbeta med utan att ta in en ytterligare samverkanspart. Respondent 4 beskriver det så här: *“...här behöver nog BUP in och samverkat med BUP så hade vi skapat ett psykiatriskt problem genom att ta in en ny aktör liksom. Det blir inte psykiatriskt förrän man träffar en psykiater”*. I citatet nedan belyses risken om att klienten hamnar utanför diskursen när samverkans fokus ligger mellan professionella och inte mellan professionell och klient.

Vilka behöver samarbeta kring vad. Där jag tänker att 98% så är det föräldrarna som behöver samverka med någon kring något, inte framförallt socialtjänsten och BUP som skall samverka kring det utan....då löses den frågan upp lite och det tänker jag är en sån...vad hamnar i skymundan när vi fokuserar på samverkan mellan professionella
-Respondent 4

Respondent 4 uttrycker att samverkan borde ha ett starkare fokus på klientens samverkan med de professionella och indikerar att ett förhållningssätt som sätter de professionella i centrum riskerar att lämna andra faktorer obemärkta. Det kan diskuteras huruvida detta är ett arbetssätt som präglas av professionalism (Evetts 2013). Det här begreppet blir centralt i den här bemärkelsen då det betonar vikten av att verka för klientens bästa. Frågan blir då om den

befintliga samverkan främjar klientens bästa eller om samverkan istället blir ett sätt att förhålla sig till professionalisering. Begreppet professionalisering handlar om att stärka professionens status och legitimitet (ibid.), vilket kan förklara varför samverkan blir ett tillvägagångssätt för att höja professionens prestige. Att dyka upp på ett samverkansmöte kan vara ett sätt att stärka professionens status utan att samverkan leder till något effektivt.

5.4 Roller och perspektiv i samverkan

Respondenterna uppfattar att deras yrkesroll skiljer sig åt från socialsekreterarnas. Detta resulterar i att de har olika perspektiv som dominerar i vardera kunskapsdomän.

Respondenterna upplever att perspektiv som divergerar från samverkansparten kan försvåra samverkan eftersom perspektiven kan kollidera med varandra. Olika perspektiv kan emellertid även vara en tillgång då det bidrar till ett helhetsperspektiv. Trots att olika perspektiv kan vara något positivt så kan det stundtals komplicera arbetet med gemensamma klienter då olika perspektiv kan resultera i olika uppfattningar. När samverkansparterna har olika uppfattningar av klientens situation kan det resultera i att det blir svårt att avgöra hur man bör agera. Respondenterna uppger att det vid tillfällen kan vara så att det råder två olika bilder inom samma ärende vilket sätter samverkan på prov. Då är det viktigt att det läggs energi på att skapa en helhet av de två olika bilderna som de professionella sitter med, för att därmed presentera en enhetlig bild för klienten.

Sen vill man inte alltid ha samma uppfattning. Men det viktiga är att det finns en respekt och att man också kan se att man kompletterar varandras...att de olika perspektiven gör en bättre helhet så att säga - Respondent 6

För att förstå citatet ovan blir systemteorin aktuell då den kan klargöra olika relationers utformning. Inom systemteorin belyses två typer av relationer: det symmetriska och komplementära (Lundsbye et al. 2010). Den symmetriska relationen grundar sig i likhet gentemot den andra, ni är lika kapabla. Medan den komplementära relationen grundar sig i olikhet, vilket innebär att två individer har olika kunskapsdomän som kompletterar varandra (ibid.). Respondent 6 talar om en komplementär relation i citatet ovan.

Familjebehandlare och socialsekreterare har olika arbetsuppgifter och perspektiv och kan därmed komplettera varandras bilder, det förefaller dock inte vara lika lätt att göra i praktiken. I samspel med varandra definieras varandras roller och den enskilde kan därmed avgöra om den kommer att acceptera eller avvisa denna. Om den avvisas bör relationen ifrågasättas för att en förändring ska ta plats (ibid). Respondenterna talar om svårigheterna i samverkan med socialsekreterare under intervjustudien, det framgår dock inte om dessa synpunkter kommuniceras till socialsekreterarna. Detta kan därför vara en av orsakerna till att relationen kvarstår i samma form som den skapades under de professionellas första samverkansmöte. Varje roll står inför en förväntning från omgivningen angående hur denne bör utspelas. För att rollen ska tillfredsställa omgivningen krävs en balans mellan krav och beteende (ibid). Familjebehandlarna förefaller ha krav på samverkan som socialsekreterarna inte lever upp till. För att förändra en sådan situation finns två tillvägagångssätt, det ena är att förändra sitt beteende och det andra är att förändra omgivningens krav (ibid). För att få en förståelse för vilka krav som föreligger och vilket beteende som bör förändras krävs en god kommunikation.

En aspekt som framkommer i intervjustudien som belyser deras olika roller och vilka förväntningar det ligger på dessa är kompetens. Respondent 6 beskriver det så här: *“Men självklart jag tänker bara det här hur olika vi är i kompetens och så...är ju en del som påverkar”*. Det framgår utav majoriteten av respondenterna att de anser att de har högre kompetens i form av utbildning och erfarenheter i jämförelse med socialsekreterarna. Samtidigt redogör respondent 5 (i citatet längre ner) att det finns en känsla av att socialsekreterarna tänker att de bestämmer över familjebehandlarna, vilket då tyder på att socialsekreterarna möjligen anser att de har det mandatet. Detta skapar en obalans i de professionellas relation, där omgivningens krav inte matchar deras beteende. Det här kan ytterligare förstås med hjälp av begreppet professionalisering. Det som respondent 6 redogör för ovan kan påvisa att det eventuellt råder ett större fokus på professionalisering än på samverkan. Där professionaliseringen i form av att öka professionens status och bibehålla maktförhållanden möjligen tar större plats (Dellgran 2015). Konsekvensen av ett sådant förhållningssätt kan bli att klienten blir lidande, då de professionella överlåter sitt fokus till att behålla den egna statusen. Detta kan i praktiken innebära att ingen av de professionella initierar till en samverkan förutom de tillfällen de måste vilket försämrar kvaliteten på klientens insats. Något som kan motverka att professionaliseringen ligger i fokus är skapandet av en gemensam kunskapsbas. Innehavandet av en gemensam kunskapsbas är av

värde (Ek, Isaksson & Eriksson 2017) eftersom att det kan bidra till en förståelse för varandras tankesätt och kompetens. En kombination av de olika professionernas perspektiv kan även bidra till att motverka en ojämn maktstruktur (ibid.).

För att förstå varandras olika perspektiv i en samverkansprocess krävs det att man förstår och definierar varandras olika roller. Följden av detta blir att de professionella kan ta vara på varandras olikheter, motverka autonomi och istället se varandra som kollegor med olika kompetens. Detta speglas i citatet:

Båda verksamheterna är autonoma men det finns en del som vi delar som överlappar. Och att man inte tänker som att vi är långt ifrån varandra och vi har en hierarkisk ordning eller...vi är sammansmälta för det är vi inte heller. Man behöver ha liksom en bild över...som jag sa tidigare...vem är du och vem är jag och vad skall vi göra tillsammans? - Respondent 6

Respondent 6 berättar att en förståelse för varandras roller är grundläggande för samverkan. Respondenten lägger även vikt vid att definiera sig själv samtidigt som man definierar sin samverkanspart. För en förståelse för den här rolldefinitioner blir begreppet gemensam identitet applicerbar. Något som kan uppstå bland de professionella inom olika verksamheter är att de socialiseras in i en gemensam identitet där man blir en enhetlig grupp med liknande värderingar, åsikter om tillvägagångssätt och ett likartat handlande i olika arbetssituationer (Evetts 2013). Det kan därför, som även respondent 6 uttrycker, vara lika viktigt att förstå sin egen arbetsplats gemensamma identitet som att förstå samverkanspartens ramar och ingångssätt. Den gemensamma identiteten kan resultera i att de professionella på samma arbetsplats får en enhetlig förståelse för vissa fenomen och därför har en oskriven överenskommelse över hur man agerar i olika situationer. Det kan emellertid hämma samverkan om för mycket fokus läggs på ens egna synsätt och man därmed isolerar sig från andras perspektiv. Det kan då bli svårt att få en samsyn. Om man då, som respondent 6 redogör för ovan, skapar en förståelse för varandra och de olika roller eller identiteter som man besitter så blir det lättare att skapa en förståelse för hur ens samverkanspart resonerar. Därefter blir det även lättare att skapa rimliga förväntningar på varandra och efter att man definierat varandra kan man gå vidare och definiera vad man bör göra tillsammans.

Ett likartat begrepp som “gemensam identitet”, men som ändå kan bredda förståelsen för citatet ovan är organisationsidentitet då detta begrepp lägger större fokus på den egna organisationen i relation till andra organisationer. Organisationsidentiteten är den identitet som skapas av individer på en arbetsplats och som resulterar i att de yrkesverksamma ser sig själva som en enhetlig grupp och inte som enskilda individer. I samverkan stärks den egna organisationsidentiteten då andra organisationers roller kompletterar deras egna (Basic 2018). Samverkan kan således även bli ett sätt att stärka och öka tillförlitligheten inom den egna verksamheten. På så sätt öka förståelsen för “vem är jag” vilket respondent 6 fäster vikt vid i citatet ovan.

Respondent 6 redogör i citatet ovan vikten av att förstå och definiera varandras roller. När man definierat varandra roller kan man sedan definiera sanningsenliga förväntningar på varandra. Det krävs att man definierat förväntningarna efter att man först fastställt rollerna då det annars kan bli otydligt vilka arbetsuppgifter vardera part egentligen har. En situation då olika rolldefinitioner varit oklara speglas i följande citat:

En del socialsekreterare kanske ehm de kanske tänker att de är våra arbetsgivare att de bestämmer lite över oss och så är det ju inte utan vi är ju på..vi har olika ju yrken och även om det är de som fattar besluten så är ju inte de våra arbetsledare - Respondent 5

I citatet ovan beskrivs hur familjebehandlaren och socialsekreterarens definition av rollerna skiljer sig åt. Konsekvensen av den otydliga rollbeskrivningen kan bli en ojämn maktstruktur mellan socialsekreterarna och familjebehandlarna. I tidigare forskning redogörs det för en ojämn maktstruktur vilket bidrar till att få en förståelse för de yrkesverksammas relation till varandra. En ojämn maktstruktur kan uppvisas under samverkan och kan resultera i sammanstötningar kring klientärenden, samt att professionerna upplevs konkurrera mot varandra istället för att samverka. I en ojämn maktstruktur kan fokus läggas på att höja den egna professionen istället för att arbeta tillsammans (Ek, Isaksson & Eriksson 2017). I citatet ovan har de båda professionerna olika syn på socialsekreterarens roll, vilket kan skapa en ojämn maktstruktur. Respondent 5 beskriver hur socialsekreterarna vill agera som en arbetsledare, trots att familjebehandlarna inte ser detta som deras roll. Den här typen av hierarkisk ordning är hämmande för samverkan. En sådan hierarki kan bidra till att den ena parten får sin röst hörd i större utsträckning än den andra (ibid.). När roller inte definieras och

samverkansparter istället kan hamna i sammanstötningar och konkurrens förefaller det resultera i att samverkan blir icke fungerande och fokuset hamnar fel. Respondent 5 redogör i citatet ovan för en känsla av att socialsekreterarna stundvis kan agera som familjebehandlarens arbetsledare. Den här hierarkin tycks grundas i en ojämn maktstruktur i form av att det föreligger olika arbetsuppgifter. Dessa arbetsuppgifter värderas i sin tur, där socialsekreteraren kan antas känna ett mandat som grundar sig i att de tar myndighetsbeslut, medan familjebehandlaren å andra sidan menar att de har högre kompetens. I praktiken kan detta försvåra samverkan då båda parter upplever att de ligger högre i hierarkin i förhållande till den andra.

5.5 Förutsättningslösa möten och gemensamma plattformar

Följande två teman belyser vår andra frågeställning gällande vad som bör implementeras i praktiken för att främja samverkan. Dessa två teman är: Förutsättningslösa möten och gemensamma plattformar och ledningens påverkan på samverkan.

Implementering av gemensamma plattformar var ett återkommande önskemål från nästan samtliga respondenter. De upplever att detta är ett förbättringsområde och att det är ett forum för att skapa relationer och diskutera viktiga teman, rutiner och strukturer. Hur de gemensamma plattformarna eventuellt hade kunnat se ut i praktiken redogör Respondent 1 för i citatet nedan:

Gemensamma plattformar där man möts. Det skulle kunna vara att man har en gemensam halvdag eller heldag där man pratar om just uppdrag eller uppstartsmöten eller målformuleringar. Och där man fikar tillsammans och kăkar lunch ihop. Nu är jag jättekonkret men asså jag tror att man kommer ganska långt på att, sen absolut att man pratar om viktiga teman för att få gemensamma rutiner eller strukturer som alla tror på - Respondent 1.

Utöver gemensamma plattformar betonar hälften av respondenterna vikten av att träffas förutsättningslöst utöver inbokade möten. Möten av naturlig karaktär kan vara ett verktyg för att skapa en relation utan att det finns en förväntan på varandras yrkesroller. Respondenterna berättar att det hade underlättat för samverkan om de suttit i samma korridor eller fikarum då

det öppnar upp för förutsättningslösa möten. Respondenterna uppger att naturliga kommunikationsmöjligheter gynnar samverkan, vilket framkommer i citatet:

... Men vi har inte träffats fysiskt så där förutsättningslöst bara minglat, lära känna varann. För det vet vi ger mycket, kanske det låter konstigt men bara att man ser ansiktet på varandra blir det lättare sen att prata och ringa och så där - Respondent 2.

Det som respondenterna uppger är ett önskemål att implementera fler förutsättningslösa möten och gemensamma plattformar som ett verktyg för att främja samverkan. Tillvägagångssättet som leder till att dessa förutsättningslösa möten och gemensamma plattformar ska vara fungerande förefaller vara en god kommunikation. Likaså leder gemensamma plattformar till en god kommunikation. Detta är något som respondenterna redogör för flera tillfällen under intervjustudien. Citaten kan förklaras med hjälp av systemteorin och dess redogörelse för systemets gränslinjer. Varje system har tydliga gränslinjer som hjälper systemet att urskiljas från andra system, detta leder i sin tur till att det finns en tydlighet i systemets funktion (Lundsbye et al. 2010), till exempel har vi socialsekreterare som kännetecknas av att vara myndighetsutövare. Utan dessa gränslinjer blir risken att det skapas en otydlighet kring ändamålet med systemet och dess regler. Det är emellertid lika viktigt att ha tillräckligt öppna gränslinjer för att systemet ska bli mottagligt för kommunikation. Det innebär också att systemet intar en flexibel position inför förändring (ibid). Ett sådant tankesätt kan bidra till att familjebehandlare och socialsekreterare kan vara mottagliga för varandras perspektiv utan att känna att det finns ett hot gentemot varandras system. Då kan båda parter vara mottagliga för en kommunikation mellan systemen, vilket bidrar till en ökad förståelse för varandras tankesätt inom den professionella identiteten och i naturliga sammanhang. Om det finns en god kommunikation skapar det utrymme för att samtala om viktiga teman som kan leda till förändringar som gynnar båda systemen.

Tidigare forskning påvisar att kommunikation, stärkta relationer och ett upprätthållande av relationer kan vara viktiga faktorer i en lyckad samverkan (Roy et al. 2020). Det här bidrar till en förståelse för citatet ovan samt stärker uttrycken från Respondent 2 om kommunikationens betydelse för relationen. En välfungerande kommunikation kan även generera en samsyn (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen 2007). Majoriteten av de respondenter som deltagit i den här studien stärker

kommunikationens betydelse och upplever relationen mellan professionella som väsentliga för samverkan. På frågan vad som bör implementeras blir faktorer som främjar en god kommunikation därför väsentlig. För att uppnå en god kommunikation, vilket respondenterna genom intervjustudien uppger som väsentligt för samverkan, menar respondenterna att gemensamma plattformar kan vara till nytta då dessa kan resultera i förutsättningslösa möten och enklare kommunikationsvägar. Gemensamma plattformar där man kan mötas både förutsättningslöst men också i planerade möten med ett visst syfte blir ett tillvägagångssätt för att främja en god samverkan.

5.6 Ledningens påverkan på samverkan

Ett återkommande tema under insamlandet av empirin var ledningens betydelse för samverkan. Respondenterna samtalade om att ett tydligare direktiv från ledningen är något som bör implementeras i praktiken för att främja en god samverkan. Om samverkan skall förbättras eller om något bör implementeras så sker det på ledningsnivå, vilket Respondent 5 redogör för i citatet:

Jag tänker att det kommer ju mycket asså alla strukturer kommer ju uppifrån och så sipprar det neråt så jag tänker att det är viktigt att det pågår ett arbete på alla nivåer och genom det så tror jag att man kan minska de här att det blir en mer personlighets-grej - Respondent 5

Respondenten redogör för ledningens påverkan på vilka strukturer som arbetarna förhåller sig till, samt att det är av betydelse att det sker ett arbete kring samverkansstrukturer på alla nivåer för att nå fram till alla arbetare. Om direktiven angående samverkan blir tydligare blir det något som alla yrkesverksamma på alla nivåer har möjlighet att åta sig. Detta kan förstås vidare med hjälp av systemteorin (Lundsbye et al. 2010). Socialtjänsten kan ses som ett system, där både familjebehandlare och socialsekreterare ingår och ledningen ses om ett större system som är högre i hierarkin. Detta innebär således att det är ifrån ledningens system som det förväntas tydliga riktlinjer och strukturer kring samverkan. I nuläget förefaller det utifrån respondenternas beskrivningar att det inte finns lika hög grad av direktiv som det önskas kring samverkan. Detta kan i sin tur kan minska individens förtroende till

ledning-systemets funktionalitet inom samverkansområdet. Ett system är alltid beroende av ett annat, socialtjänsten blir ett subsystem till ledningens system. När somliga delar fungerar mindre bra, exempelvis samverkan kan det skapa en obalans mellan de yrkesverksamma från olika enheter. Vilket i detta fall blir socialsekreterare och familjehandlare, respondenten beskriver det som att det blir en "personlighets-grej" istället för något som alla måste förhålla sig till.

Det ledningsstyrda synsättet som respondenterna redogör för kan vidare förstås med hjälp av begreppet organisatorisk professionalitet. Den organisatoriska professionaliteten kännetecknas av hierarkiska strukturer och ledningar, samt standardiserade processer (Evetts 2013). Professionens normer och verksamheten i sig definieras av organisationen och ledningen, inte av de professionella som arbetar inom verksamheten (Dellgran 2015). När respondenterna uttrycker att förändringar i arbetet med samverkan måste främst komma uppifrån från ledningen, så kan det indikera att respondenterna arbetar inom en organisatorisk professionalitet. Konsekvenserna av den organisatoriska professionalitet kan eventuellt bli att familjehandlarna uppfattar sig själva som passiva i att förändra och förbättra organisatoriska strukturer så som utformningen av samverkansuppdraget. Respondent 5 uttrycker emellertid i citatet ovan vikten av att arbetet med samverkan sker på alla nivåer, vilket påvisar att alla nivåer inom organisationen kan ha en påverkan men att ledningens direktiv väger tyngre.

Ledningens utformning av samverkan påverkar respondenternas arbetssätt. Det som ledningen värderar högre är det som de yrkesverksamma får direktiv att arbeta med, vilket även gäller arbetet med samverkan. Respondent 2 uttrycker inte bara en önskan om tydligare riktlinjer, utan anser också att samverkan bör lagföras för att säkerställa att det prioriteras. Det här återges i citatet nedan:

...Och sen skulle jag kanske införa det i lagen, om jag fick bestämma skulle jag ju föra in det någonstans för att det är liksom ett krav. För det har jag varit med om att cheferna inte ser den som viktigt så blir det ingenting inte av. För det finns ju en tendens om man är chef över en enhet att det är bara där man stannar eller att det bara är där man satsar och tänker, och inte främjar relationer med andra för det handlar ju också om chefernas relationer till varandra - Respondent 2

Respondent 2 upplever att chefen och dennes relation till andra i sin position har en stor påverkan på om samverkan blir något som prioriteras. Doxa (Järvinen 2013) är ett begrepp som kan bidra till en förståelse för citatet ovan där samverkan är något som anses vara viktigt. Familjebehandlarna och socialsekreterarna ingår i två olika fält även om de arbetar inom samma organisation, detta eftersom att de bland annat har olika arbetsuppgifter, regler och förklaringsmodeller. Samverkan är emellertid ett begrepp som de båda fälten har gemensamt. Samverkan kan förklaras som något som reproduceras så många gånger att det blivit en del av doxan. Att samverka är något som ofta är på tal, frågan är om själva handlingen kring samverkan blir av och vad det i så fall ger för effekt. Samverkansbegreppet har fått en legitimitet vilket bidrar till att yrkesverksamma använder ordet och samverkar till en viss utsträckning, men det finns inte tillräckligt många som uppmärksammar eller ifrågasätter samverkans effekter eller dess svårigheter på de olika nivåerna vilket därför inte öppnar upp för en förändring.

Respondent 2 uttrycker en önskan om att samverkan mellan olika organisationer lagförs tydligare så att ett arbete med samverkan blir ett större krav som alla måste förhålla sig till. Vidare beskrivs upplevelser av att arbetet med samverkan har fallit bort vid de tillfällen där ledningen inte prioriterat det. Upplevelserna som respondenten redogör för ovan har likheter med otydligt ledarskap som redogörs för i tidigare forskning. Otydligt ledarskap i arbetet med samverkan uppstår när samverkan inte ges legitimitet från eller prioriteras av ledningen, eller blir betydelselöst när samverkansuppdraget inte omsätts till faktiska handlingar (Sundell & Colbiörnsen 1999). När respondenterna från vår studie inte får tydliga direktiv från ledningen så kan det resultera i att samverkan prioriteras bort. När respondent 2 uttrycker att samverkan bör lagföras kan det vara ett sätt att påverka ledningen till att legitimera samverkan och ge den betydelse. En önskan om att lagföra samverkan kan skapa en effekt där samtliga parter måste prioritera samverkan istället för att egna intressen blir ledande. En mer strikt lagföring kring samverkan kan resultera i att de som yrkesverksamma återigen skall bli motiverade och få utrymme till att arbeta med samverkan i praktiken, vilket annars hindras när ledningen inte prioriterar det.

5.7 När klienten uppfattar samverkan som trygg och begriplig

De sista två teman belyser den tredje frågeställningen gällande ett klientperspektiv på samverkan. Dessa två teman är: när klienten uppfattar samverkan som trygg och begriplig och när samverkan brister i klientärenden.

Samverkan mellan familjebehandlare och socialsekreterare är en väsentlig del i de gemensamma klienternas insats. Om denna samverkan fallerar påverkas klienten negativt. När det finns en god samverkan påverkas klienten positivt och kvaliteten på insatsen ökar. Respondent 1 beskriver betydelsen av en samsyn för klientens bästa i citatet:

...Om man sitter i möte med människor som är samspelade liksom så ger det ett helt annat intryck av att man har landat, att det är tryggt. Här är några som jobbar för mig liksom. Än om det är att vi säger olika saker, att vi inte håller med varandra eller att vi inte på något sätt...att vi är uppenbart oense om saker så är det ju klart att det skapar en osäkerhet tänker jag - Respondent 1

För att förstå samverkan mellan socialsekreterare och familjebehandlare kring en gemensam klient så kan begreppet triad användas. Vid samverkan mellan två samverkansparter och en gemensam klient skapas en så kallad triad. När triaden är lyckad kan det resultera i gemensamma tillvägagångssätt, en samstämmighet och en högre kvalitet på insatsen (Basic 2018). Respondent 1 redogör för en fungerande triad då parterna är samspelade vilket skapar en trygghet för klienten. Eftersom triaden består av två olika yrkesroller kan ena parten behöva övertyga den andra om vilket tillvägagångssätt som är lämpligt (ibid). I praktiken kan detta innebära att socialsekreterare, familjebehandlare eller klient behöver övertygas eller övertyga någon av de andra parterna kring den gemensamma planen som presenterats för att därmed skapa en samsyn. För att detta ska vara möjligt krävs det att det finns en förståelse kring varandras arbetsuppgifter, kunskaper och gemensamma mål (ibid.). När triaden inte fungerar beskriver respondenten att det uttrycks som en osäkerhet hos klienten. Det har då skapats en obalans i triaden då det blivit uppenbart för klienten att de professionella är oense. En obalans i triaden kan eventuellt generera sammanstötningar och åsikter som krockar i triaden. Det kan även leda till och konkurrens mellan de yrkesverksamma. Obalansen kan således resultera i brister i samverkan då arbetet tillsammans blir svårt.

Respondent 6 redogör för ett klientfokus där klientens röst blir hörd för att främja klientens bästa och finna ett engagemang hos klienten kring förändringsmålen. Det här återges nedan:

Vi är också väldigt måna om att det är begripligt för familjen just med syfte och mål. Och att man också lyssnar in deras kanske tankar om målen. Det där är ju ett särskilt kapitel, alltså att det kan finnas olika uppfattningar om förändringsmål. Men för oss är det väldigt viktigt att målen är meningsfulla för annars kommer inte klienten engageras i det - Respondent 6

Förmågan att prioritera klientens egen vilja, mående och dennes bästa intresse först är något som Respondent 6 beskriver som viktigt. De här egenskaperna kan även spegla begreppet professionalism vilket därför blir ett hjälpsamt begrepp för en ökad förståelse.

Professionalism är ett begrepp som lägger vikt i professionellas kapacitet när det gäller klientens bästa och vikten av att vinna klientens förtroende (Evetts 2013). Det respondent 6 upplever kan vara ett uttryck för professionalism. Respondenten fäster stor betydelse på klientens tankar och att deras förändringsmål skall vara meningsfulla även för klienten och inte bara för de samverkande parterna. Till vilken mån socialsekreterarna uppehåller en professionalism redogörs inte för i citatet, men det förefaller vara en viktig och central del i familjebehandlarnas arbetsuppgifter.

För att få en ytterligare förståelse angående klientperspektivet på samverkan kan man vända sig till ett systemiskt tankesätt (Lundsbye et al. 2010). Det blir betydande att utforska det sammanhang klienten befinner sig i för att kunna få en uppfattning kring klientens mottaglighet av insatsen. Att få en insikt för hur klientens familjesystem påverkas av att ett nytt system, det vill säga socialtjänsten kommer in i dennes liv blir väsentligt för en fungerande samverkan mellan alla parter då det ger en bredare förståelse för klientens situation. Det blir även en förutsättning för att sedan skriva realistiska förändringsmål. De professionella kan förhålla sig till cirkulär kausalitet för att skapa en bild av olika orsakssamband med olika förhållningssätt att utgå ifrån (ibid) detta kommer att generera att den yrkesverksamma får en djupare förståelse kring olika samband och mönster som har påverkat klienten i dennes system och sammanhang. Det är även viktigt att ett helhetsperspektiv presenteras för klienten så att denne förstår de regler och föreställningar som råder i det nya systemet som individen kommer ta del av.

5.8 När samverkan brister i klientärenden

Att det finns en transparens gentemot klienten om vilka som gör vad och varför redogör respondenterna som viktigt i arbetet. För att en transparens ska vara möjlig genom hela ärendet uppges det vara viktigt att det finns en samsyn mellan de professionella, samt en god kommunikation, speciellt under svåra omständigheter som exempelvis när barn riskerar att fara illa. Vikten av samsyn och transparens för att förebygga kontraproduktiva interventioner och att inte ha ett respektlöst handlande gentemot klienten redogör respondent 6 för i citatet nedan:

...Och det är också viktigt för att det inte skall bli kontraproduktiva interventioner. Ja det kan ju vara olika vårdgivare till exempel om det är externa, och man kan ha olika synsätt och olika förklaringsmodeller som gör att man tänker på olika sätt. Och då kan ju det bli respektlöst också mot familjen om man säger olika saker eller har olika åsikter om saker - Respondent 6

Att det finns olika synsätt och förklaringsmodeller kan förklaras vidare med hjälp av begreppet doxa. Doxan i de olika fälten har skapat olika synsätt och förklaringsmodeller som är inbyggda i systemet. Detta leder till att de professionella tar sig an olika perspektiv att se på problem och dess lösningar (Järvinen 2013). Att det råder en olikhet i tankesättet mellan de professionella är inget dåligt i sig, utan det blir endast något missgynnande när de olika bilderna inte kommer ihop till en. Då är doxans föreställningar om vad som är rätt och fel så pass starka att det inte finns tillräckligt mycket utrymme för ett utbyte av kunskaper eller perspektiv som tillsammans kan en bättre helhet. Detta kommer i sin tur påverka klienten som har två olika professionella som drar åt olika håll, vilket kan antas skapa en otrygghet och förvirring hos den klienten. Av respondent 6 beskrivs det som en respektlöshet gentemot familjen.

Det fästs även vikt vid att vara uppmärksam på hur man talar till klienter. Både när man talar med klienten, men också när man talar om klienten. Det blir då en etisk fråga gällande vad som är okej att tala om och vad som inte är okej, något som speglas i citatet:

Det som skulle vara negativt tänker jag, det är väl de här som jag prata om tidigare då om det blir för gränslöst att man tappar bort vad som är okej och inte okej att prata om och ehm.. för då tänker jag att då kanske man.. ah det är ju mer en etisk fråga -
Respondent 5

Respondent 5 beskriver vikten av att oavbrutet ha klientens bästa i åtanke. Respondenten uppvisar vikten av ett professionellt förhållningssätt gentemot klienten, det här fyndet kan förstås med hjälp av begreppet professionalism. Professionalism uppnås när den professionella prioriterar klientens bästa och klientens integritet, när de inte använder sina kunskaper på ett hämmande sätt, samt är diskreta (Evetts 2013). Det förefaller att respondent 5 anser att professionalism är väsentligt i arbetet med klienten och att professionalism från alla samverkansparter krävs för klientens bästa. Detta genom att klientens intressen och integritet skyddas genom de professionellas diskretion och professionalitet i hur man talar till- och om klienten. Om någon av de professionella parterna inte uppnår kriterierna för professionalism så blir beteendet gentemot klienten gränslöst, vilket även respondent 5 redogör för i citatet ovan. Samverkan i klientärenden kan då eventuellt bli en etisk fråga och konsekvenserna av en gränslöshet kan bli att klienten far illa.

Ett ytterligare fall där samverkan upplevs som bristande i klientärenden är när det gäller omhändertagande av barn. Hälften av de intervjuade respondenterna tog upp sådana fall som något problematiskt. Något som föranleder detta är brist på kommunikation i det aktuella ärendet. Detta beskrivs av respondent 5 i citatet nedan:

Det har ju hänt många många gånger att man har varit inne och jobbat i en familj och så kanske det har hänt jätteallvarliga saker så har inte vi fått information om det som gör att vi tänker att ja men de här går ju jättebra och det blir framsteg, och så helt plötsligt så är barnen omhändertagna och familjen förstår inte och vi förstår inte och.. så där tänker jag att det är jätte jätteviktigt att man samverkar men också att ehm..ta in information från oss som familjebehandlare om man överväger en placering -
Respondent 5

Respondent 5 beskriver i citatet ovan hur både familjen och familjebehandlaren kan känna sig maktlösa gentemot socialsekreterarens beslut. Detta för att de har olika synsätt om samma

situation och om vilka insatser som är aktuella i det specifika ärendet. I tidigare forskning beskrivs en ojämn maktstruktur vilket kan bidra till en förståelse för det som respondenten redogör för. En ojämn maktstruktur kan resultera i att samverkansparter sammanstötter kring klientens behov och insatser. Det här kan resultera i att parterna upplevs konkurrera istället för att samverka (Ek, Isaksson & Eriksson 2017). Respondent 5 skildrar eventuellt en upplevd maktlöshet gentemot socialsekreteraren som förefaller ha mer makt i den givna situationen. Både respondent 5 som familjebehandlare och klienten har en uppfattning och förståelse av situationen som skiljer sig från socialsekreterarens. Trots detta bidrar den ojämna maktstrukturen till att socialsekreterarens problemförståelse prioriteras trots att resterande parter är oense om det kommande utfallet. Respondenten återger också en önskan om att socialsekreteraren inhämtar information från de som familjebehandlare när de överväger en placering, vilket kan vara ett försök för att jämna ut maktstrukturen och öka samsynen kring klienten och vilka insatser som är aktuella. Respondent 4 beskriver också en ojämn maktstruktur gentemot samverkanparten från klientens perspektiv: *“...Alltså att man tappar sin egen agens i relation till problemet för det här tas nog omhand liksom”*. Respondent 4 beskriver hur den ojämna maktstrukturen kan resultera i att klienten tappar sin egen agens i situationen och därmed blir maktlös. Vidare kan denna maktlöshet resultera i en känsla av att klienten inte längre är en ledande aktör i sitt egna liv.

Citatet från respondent 5 kan förstås med hjälp av systemteorin. Citatet kan indikera att ett helhetsperspektiv utifrån ett systemiskt tänkande inte tagits an. Systemteorins utgångspunkt är att helheten är av mer betydelse än summan av delarna (Lundsbye et al. 2010), detta innebär således att det är av betydelse att man som socialsekreterare informerar familjebehandlaren för att på så vis se den aktuella händelsen i ett sammanhang där familjebehandlaren som är i mer närkontakt med familjen kan ge ytterligare ett perspektiv. Det är de olika sammanhangen som hjälper de professionella att se mönster och orsakssamband som därmed belyser ett helhetsperspektiv. I detta fall upplever respondenten att deras perspektiv som familjebehandlare saknas. Gränslinjerna mellan vardera system förefaller i detta fall inte vara tillräckligt öppna för att skapa en mottaglighet av kommunikation.

6. Sammanfattande diskussion

Studiens utgångspunkt har varit att belysa samverkan mellan socialsekreterare och familjebehandlare ur familjebehandlarens perspektiv. Under studiens gång har vi kontinuerligt återkommit till våra frågeställningar för att säkerställa att vi kommer kunna besvara dem när studien är genomförd. När första frågeställningen besvarades blev fyra teman aktuella. Dessa teman var: en fungerande samverkan, personbundet, synpunkter på samverkans effekter, samt roller och perspektiv i samverkan. Frågeställningen lyder:

- Hur upplever familjebehandlare samverkan kring arbetet med gemensamma klienter tillsammans med socialsekreterarna?

Under intervjustudien framkom det att en fungerande samverkan grundas i en önskan att samverka samt att samverkan är kontinuerlig genom hela processen. De lägger även vikt i att de skall ha en samsyn, specifikt kring de gemensamma målen. Respondenterna redogör för att starten är väsentlig och att denne lägger grunden för hur samverkan kommer att fungera. Ett återkommande ämne under intervjuerna var en god kommunikation, vilket förefaller vara en väsentlig del i en god samverkan. Det framkom även att arbetet med samverkan kan uppfattas som personbundet. Respondenterna upplever att relationen mellan samverkansparterna påverkar arbetet och att en tidigare relation kan främja samverkan. Respondenterna lyfte socialsekreterarnas arbetsbelastning som något som kan försvåra samverkan. Det försvårar arbetet med samverkan när arbetsbelastningen påverkar socialsekreterarnas närvaro och engagemang på ett negativt sätt. Respondenterna framförde under intervjuerna att samverkan inte alltid får den effekt som de eftersträvar. De uttrycker att det kan vara enklare att få folk att dyka upp i de sammanhang man samverkar i, men desto svårare att få folk att åta sig det arbete som är nödvändigt för att samverkan skall bli lyckad. Samverkan kan även få oönskade effekter om fokuset endast ligger på de professionella vilket därmed kan resultera i att klienten hamnar i skymundan. Under temat "Roller och perspektiv i samverkan" framkom det att samverkansparter ofta har olika perspektiv och uppfattningar i olika situationer under samverkan. Detta kan vara positivt när olika perspektiv leder till helhetsperspektiv i klientärenden, men det kan även vara negativt när de inte har en förståelse för varandras roller, eller om de olika bilderna sammanstötter i en för hög utsträckning. Samverkan kan bli svår när de olika samverkansparterna har svårt att definiera varandras roller och på grund av detta inte vet hur de skall förhålla sig till varandra eller vilka

förväntningar de bör ha på samverkan. En obalans mellan de olika rollerna kan leda till en ojämn maktstruktur där socialsekreteraren vill inta en ledarroll gentemot familjebehandlarna.

I besvarandet av andra frågeställningen uppkom två teman: förutsättningslösa möten och gemensamma plattformar samt ledningens påverkan på samverkan. Frågeställningen lyder:

- Vilka former av åtgärder bör enligt familjebehandlarna implementeras för att främja samverkan?

På frågan om vad som bör implementeras i praktiken för att främja samverkan uppkom det en önskan efter gemensamma plattformar som möjliggör förutsättningslösa möten och en tätare kontakt mellan socialsekreterare och familjebehandlare. Gemensamma plattformar kan vara ett sätt att diskutera rutiner, strukturer och viktiga teman. Förutsättningslösa möten är möten utöver de inbokade möten där man kan bygga sin relation på ett objektiva plan.

Respondenterna redogjorde också för en önskan om tydligare direktiv från ledningen gällande samverkan. De anser att tydligare direktiv kan främja samverkan då det bland annat blir ett tydligt krav om att det måste prioriteras i praktiken. En respondent lyfte även en tanke om att lagföra samverkan på ett tydligare plan för att verkligen få möjlighet att främja den till det yttersta i praktiken. Det framfördes att samverkan måste vara viktigt mellan chefer och ledning, men att samverkan även är en viktig arbetsprocess på alla plan.

I sista frågeställningen uppkom två teman: När klienten uppfattar samverkan som trygg och begriplig, samt när samverkan brister i klientärenden. Frågeställningen för dessa teman är:

- Hur uppfattar familjebehandlarna professionernas samverkan ur ett klientperspektiv?

När samverkan är god så påverkas klienten positivt i den bemärkelsen att kvaliteten på insatsen ökar. När samverkansparterna är samspelade resulterar det i en trygghet för klienten. Respondenterna fäste vikt vid att de processer och insatser som klienten har kontakt med skall vara begripligt för dem. Respondenterna uppger att klientens förståelse är central och att deras egna röst måste bli hörd. När samverkan brister kan det bero på en bristande samsyn och kommunikation mellan parterna. Transparens blir viktig i samverkan, främst för att motverka kontraproduktiva interventioner. En god kommunikation i kritiska omständigheter förefaller vara viktigt enligt respondenterna. De upplever även en samsyn under kritiska omständigheter som en viktig faktor för att samverkan skall bli fungerande. Respondenterna ansåg även att det kan bli respektlöst gentemot klienten när samsynen mellan professionella

brister och det resulterar i att man säger olika saker till klienten. De professionella bör även vara uppmärksamma på hur man talar till varandra samt till eller om klienten ur en etisk synpunkt. Detta är viktigt för att arbetet gentemot klienten inte skall bli gränslöst. Ett återkommande tema under intervjuerna var gällande klientärenden angående omhändertagande av barn. Här upplevs kommunikationen som bristande mellan parterna då det inte sker ett utbyte av information och åsikter om det aktuella ärendet.

6.1 Vidare forskning

Något som kan vara fördjupande inom den här studiens syfte hade varit att även inkludera samverkansparternas röster, alltså socialsekreterarnas. Vi anser att deras perspektiv hade fördjupat studien, samt gjort resultatet mer tillförlitligt. På grund av deras arbetsbelastning och tidsbrist hade vi inte möjlighet att nå socialsekreterare. Då vi endast hade kontakt med ett socialkontor blev vi väldigt beroende av dem och när de inte kunde delta så föll det perspektivet bort och studien kunde endast fokusera på familjebehandlarna. För att förbättra detta hade vi kunnat höra av oss tidigare eller vänt oss till fler socialkontor. Om man har möjlighet tror vi även att det hade varit väsentligt att nå klienter. I denna studie diskuterar vi samverkan ur ett klientperspektiv men det hade varit av större vikt att höra klienter och därefter kunna redogöra för vad de faktiskt tycker. Något vi uppmärksammade under arbetets gång var bristen av tidigare forskning kring specifikt familjebehandlarens roll i samverkan, då samverkan har olika betydelser inom olika professioner anser vi att det är ett intressant fenomen att forska vidare på. Vi upplevde att den tidigare forskningen som finns har ett större fokus på sjukvården och samverkan inom myndighet. Det är därför av betydelse att forska kring samverkan mellan andra professioner, exempelvis både myndighet och dess utövare. Det hade även varit intressant att bredda studien och genomföra den i flera kommuner för att belysa flera områden och jämföra hur samverkan ser ut i olika delar av landet. Detta hade bidragit till att studien blir mer universell vilket stärker resultatet.

En forskningsfråga som inte var aktuell för vår studie men som lyftes av respondenterna var diskussionen om samverkan mellan fler parter (Exempelvis skola, BUP, socialsekreterare, familjebehandling, drogbehandling och så vidare). Det hade varit intressant att undersöka hur multidisciplinär samverkan fungerar i praktiken, samt om det blir mer hämmande för klienten än vad det eventuellt hjälper när så många professionella är inblandade i samma ärende.

Referenslista

Basic, Goran (2018) Observed successful collaboration in social work practice: coherent triads in Swedish juvenile care. *European Journal of Social Work*. 21 (2), ss. 193-206.

Hämtad 11.3.2021, från:

<https://www-tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1080/13691457.2017.1289897?nedAccess=true>

Bryman, Alan (2016) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Malmö: Liber.

Carlsson, Thomas & Nilsson, Ann (2016) *Social dokumentation i handläggning och genomförande - med värdegrund och ICF*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB

Dellgran, Peter (2015) Människobehandlande professioner. I: Johansson Staffan, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlade organisationer: Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Ek, Hans, Isaksson, Joakim, Eriksson, Rickard (2017) Professioner, makt och samverkan mellan myndigheter - Socialtjänstens, skolans och BUP:s arbete med ungdomar som inte går till skolan. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 24 (1), ss. 59-77. Hämtad 15.3.2021, från: <https://hiof.brage.unit.no/hiof-xmlui/bitstream/handle/11250/2564968/ErikssonProfessioner.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Evetts, Julia (2013) Professionalism: value and ideology. *Current Sociology Review*. 61 (5-6), ss. 778–796. Hämtad 17.3.2021, från:

<https://journals-sagepub-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1177/0011392113479316>

Grape, Ove (2015) Samverkan inom och mellan människobehandlande organisationer. I: Johansson Staffan, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlade organisationer: Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Hjortsjö, Maria (2006) *Med samarbete i sikte - Om samordnade insatser och samlokaliserade familjecentraler*. Diss. Lund: Lunds universitet, socialhögskolan. Hämtad 9.3.2021, från:

<https://portal.research.lu.se/ws/files/4850756/26621.pdf>

Jacobsen, Dag Ingvar (2012): *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Järvinen, Margaretha (2013) Ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system. I: Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur

Lundsbye, Maths, Sandell, Göran, Währborg, Peter, Fälth, Tommie, Holmberg, Björn (2010): *Familjeterapins grunder: ett interaktionistiskt perspektiv, baserat på system-, process- och kommunikationsteori*. Stockholm: Natur och kultur.

Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen (2007) *Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Hämtad 9.3.2021, från: <http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/340/42.pdf>

Roy, Mathieu, Lavoie-Trudeau, Étienne, Roy, Marie-Andrée, Clapperton, Irma, Couturier, Yves, Lane, Julie, Bibeau, Linda, Ouellette, Myrthô, Benkhalti, Maria, Camden, Chantal (2020) Barriers and Facilitators to Implementing Community Outreach Work, and Inter-professional Collaboration with Regional Partners. *Journal of Community Health*, 45 (5), ss. 979–986. Hämtad 10.3.2021, från:

<https://link-springer-com.ezproxy.ub.gu.se/content/pdf/10.1007/s10900-020-00816-w.pdf>

Sjöblom, Yvonne & Wiklund, Stefan (2019) Öppenvård. I: Andersson, Gunnvor, Höjer, Ingrid, Sallnäs, Marie, Sjöblom, Yvonne (red.) *När samhället träder in*. Lund: Studentlitteratur AB

Socialstyrelsen (2018) *Grundbok i BBIC. Barns behov i centrum*. Andra uppl. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2013) *Samverka för barns bästa - en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer*. Hämtad 9.3.2021, från:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2013-8-1.pdf>.

Socialstyrelsen (2016) *Utreda barn och unga - handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*. Hämtad 9.3.2021, från:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2015-1-9.pdf>

SOU 1998:31. *Till statsrådet och chefen för Socialdepartementet*. Hämtad 9.3.2021, från:

<https://data.riksdagen.se/fil/A67C19DE-BA24-4B32-B664-E8FA29016BDF>

Stranz, Hugo, Bergmark, Åke, Lundström, Tommy (2019) På olika villkor?– extern samverkan inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 26 (2), ss. 131-152. Hämtad 10.3.2021, från: <https://socvet.se/article/view/3083/2407>

Sundell, Knut & Colbiörnsen, Maria (1999) *Samarbete kring barn i riskzonen*. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen, Forsknings-och Utvecklingsenheten. Hämtad 15.3.2021, från: https://www.researchgate.net/publication/265070762_Samarbete_kring_barn_i_riskzonen

Sveriges rikes lag: Socialtjänstlagen (SFS:2001:453).

Sveriges rikes lag: Förvaltningslagen (SFS:2017:900)

Thurén, Torsten (2019) *Vetenskapsteori för nybörjare*. 3 uppl. Stockholm: Liber AB

Vetenskapsrådet (2002): *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 19.3.2021, från:

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

Bilagor

1. Informationsbrev

INFORMATIONSBREV

Hej!

Samverkan mellan olika professioner för att främja klientens bästa har en central roll i socialt arbete. Samverkan är ett område som är under en ständig utveckling. En utveckling som vi har fångat intresse för. Syftet med vår undersökning är att belysa samverkan mellan myndighetsutövare och utförare. Inom socialt arbete krävs en god samverkan för att skapa en helhetsbild kring klientens behov.

För att uppmärksamma hur samverkan kan se ut i praktiken blir samverkan mellan socialsekreterare och familjebehandlare i östra Göteborg ett relevant undersökningsobjekt. Det här är anledningen till att detta informationsbrev nått dig. För att undersöka samverkan i praktiken kommer vi genomföra en intervjustudie och söker därför dig som är familjebehandlare eller socialsekreterare (barn och unga).

Ett medverkande i studien är frivilligt och kan när som helst avbrytas. Du som informant kommer anonymiseras och intervjumaterialet i form av transkriberingar och inspelningar kommer att raderas efter att studien är genomförd. Det insamlade materialet kommer endast läsas av oss två författare, samt vår handledare.

Intervjuerna genomförs efter att du som respondent gett samtycke till detta. Vi uppskattar att intervjun kommer ta ca 30-60 minuter och kommer ske via programvaran Zoom, länk skickas ut till de berörda en dag innan mötet. För att få en så rättvisande bild som möjligt är dina upplevelser viktiga!

Vi heter Anjali Odedra och Irma Linlycke Hillum. Vi går på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet och kontaktar dig då vi har fått i uppdrag att skriva en kandidatuppsats.

Vid eventuella frågor hör av er till oss!

Varma hälsningar

Irma Linlycke Hillum - 0725624044 - irma.linlycke.berg@hotmail.se

Anjali Odedra - 0767208085 - anjali_odedra@hotmail.com

Handledare: Anneli Larsson - anneli.larsson@gu.se

2. Intervjuguide

Inledande frågor:

-Vad har du för utbildning?

-Vad, inom socialt arbete, har du arbetat med tidigare (senaste 10 åren)?

-Hur länge har du arbetat som familjebehandlare/socialsekreterare?

Intervjufrågor:

1. Berätta om hur du upplever arbetet med samverkan i din vardag som socialsekreterare/familjebehandlare?
2. Vad betyder "samverkan" för dig som professionell?
3. Hur upplever du arbetet med samverkan tillsammans med familjebehandlare/socialsekreterare?
4. Under vilka moment krävs det att en socialsekreterare och familjebehandlare samverkar?
5. Finns det några återkommande svårigheter i arbetet med samverkan?
6. Hur arbetar ni med målsättningen till gemensamma klienter?
7. I vilket skede upplever du samverkan som svårast?
8. Har tättare uppföljningar någon påverkan på samverkan?
9. Hur ser en god samverkan ut för dig?
10. I vilket skede upplever du samverkan som bäst?
11. Vad skulle behöva implementeras i praktiken för att främja en godare samverkan?
12. Anser du att klienten påverkas av socialsekreteraren och familjebehandlarens samverkan?
13. Hur tror du som professionell att klienterna själva uppfattar denna samverkan?
14. Upplever du att ditt handlingsutrymme påverkar samverkansmöjligheter?
15. Är det några andra tankar som har uppkommit under intervjun som du vill nämna eller som du funderat på?

